

**SEURAKUNNAN VALMIUSSUUNNITELMAN
LAATIMISOHJE 2019**

**Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallitus
2019**

Kirkkohallituksen virastokollegio
28.3.2019

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	4
	1.1. Valmiussuunnittelun yleiset perusteet.....	4
	1.2. Uhkamallit.....	6
2	SEURAKUNNAN TEHTÄVÄT JA VALMIUSSUUNNITTELU.....	8
	2.1. Valmiussuunnitelman laatiminen	8
	2.2. Valmiussuunnittelun toimijat ja toimijoiden tehtävät	9
	2.2.1. Seurakunnan ja seurakuntayhtymän valmiustoimikunta	9
	2.2.2. Seurakuntayhtymän johtoryhmä ja johtokeskus	10
3	VARAUKSET	10
	3.1. Henkilövaraukset.....	10
	3.2. Tilavaraukset	11
	3.3. Ajoneuvovaraukset	11
	3.4. Materiaalivaraukset.....	12
4	HALLINNON, TALOUDEN JA TIETOJÄRJESTELMIEN VARAUTUMINEN	12
	4.1. Hallintoelimet	12
	4.2. Taloushallinto.....	13
	4.3. Tietojärjestelmät ja asiakirjat	13
	4.3.1. Tietojärjestelmät	13
	4.3.2. Jäsenrekisteri	14
	4.3.3. Asiakirjojen suojaaminen.....	14
5	SEURAKUNTATYÖ.....	15
	5.1. Yleinen seurakuntatyö.....	16
	5.2. Lapsi- ja nuorisotyö.....	17
	5.3. Diakoniatyö	18
6	KIRKON HENKINEN HUOLTO	18
	6.1. Henkisen huollon tehtävät.....	18
	6.2. Henkisen huollon toimijat	19
7	VAINAJIEN HUOLTO	20
	7.1. Vainajien huollon toimijat ja yhteistoiminta	20
	7.2. Hautaustoimen varautuminen	21
	7.3. Poikkeusoloihin liittyvä vainajien huolto	22
8	KIRKKO, SEURAKUNNAN KIINTEISTÖT JA RAKENNUSSUOJELU	23
	8.1. Kiinteistötoimen varautuminen	23
	8.2. Tilojen luovuttaminen muuhun kuin seurakunnalliseen käyttöön.....	24
	8.3. Kiinteistöjen ja irtaimiston suojele.....	25

9	VÄESTÖNSUOJELU SEKÄ VÄESTÖN JA TOIMINTOJEN EVAKUOINTI.....	26
	9.1. Väestönsuojelu.....	26
	9.2. Väestön evakuointi	26
	9.3. Omien toimintojen evakuointi.....	27
10	VIESTINTÄ.....	27
11	VALMIUSSUUNNITELMAN YLLÄPITO JA HENKILÖSTÖN KOULUTUS	29
	11.1. Suunnitelman hyväksyminen ja päivittäminen	29
	11.2. Suunnitelman jakelu ja arkistointi.....	29
	11.3. Henkilöstön koulutus	30

Liite Malli valmiussuunnitelman rungoksi liitteineen

Kirkon valmiustoimikunta asetti syksyllä 2013 työryhmän tekemään ohjeet seurakunnan valmiussuunnitelman laatimista varten. Työryhmään kuuluivat kenttärovasti Vesa Aurén (Maavoimien esikunta), ylitarkastaja Alpo Nikula (sisäasiainministeriö), majuri Yrjö Soramies (Maavoimien esikunta) ja vs. johtaja Pekka Asikainen (Kirkkohallitus).

Toimistopalveluiden esimies Tuija Korva ja valmiuspäällikkö Timo-Matti Haapiainen ovat päivittäneet ohjeen vastaamaan vuoden 2019 tilannetta.

1 JOHDANTO

1.1 Valmiussuunnittelun yleiset perusteet

Valmiussuunnittelun tarkoituksena on turvata organisaation toiminta ja erityisesti sen perustehtävän hoitaminen kaikissa oloissa. Valmiussuunnittelu käsittää organisaation toiminnan suunnittelun häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa sekä tarpeelliset ennakkotoimenpiteet tämän toiminnan varmistamiseksi. Suunnittelun osien on täydennettävä toisiaan. Toimintavalmiuden luomiseksi ja ylläpitämiseksi tarvittava suunnittelu ja sen edellyttämät muut valmistelut muodostavat kokonaisuuden, johon sisältyy organisaatiosta riippuen erilaisia toimia.

Viranomaisten tulee huolehtia lakisääteisistä tehtävistään kaikissa olosuhteissa. Yleiset säännökset varautumisesta poikkeusoloihin ovat valmiuslaissa¹ sekä väestönsuojelun osalta lisäksi pelastuslaissa². Pelastuslaissa on lisäksi säännöksiä siitä, mitä jokaisen kansalaisen tulee tehdä turvallisuuden ja toimintavalmiuden ylläpitämiseksi. Normaaliolojen häiriötilanteet (esimerkiksi suuronnettomuus tai poikkeukselliset luonnonilmiöt) ovat nyky-yhteiskunnassa todennäköisempiä kuin maahan kohdistuva sotilaallinen uhka. Normaaliolojen häiriötilanteissa viranomaiset toimivat normaalin lainsäädännön puitteissa, kun taas poikkeusoloissa viranomaisilla on laajemmat toimivaltuudet.

Valmiuslain tarkoituksena on poikkeusoloissa suojata väestöä sekä turvata sen toimeentulo ja maan talouselämä, ylläpitää oikeusjärjestystä, perusoikeuksia ja ihmisoikeuksia sekä turvata valtakunnan alueellinen koskemattomuus ja itsenäisyys. Valmiuslain mukaan poikkeusoloja ovat:

- 1) Suomeen kohdistuva aseellinen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettava hyökkäys ja sen välitön jälkitila;
- 2) Suomeen kohdistuva huomattava aseellisen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettavan hyökkäyksen uhka, jonka vaikutusten torjuminen vaatii tämän lain mukaisten toimivaltuuksien välitöntä käyttöön ottamista;
- 3) väestön toimeentuloon tai maan talouselämän perusteisiin kohdistuva erityisen vakava tapahtuma tai uhka, jonka seurauksena yhteiskunnan toimivuudelle välttämättömät toiminnot olennaisesti vaarantuvat;
- 4) erityisen vakava suuronnettomuus ja sen välitön jälkitila; sekä
- 5) vaikutuksiltaan erityisen vakavaa suuronnettomuutta vastaava hyvin laajalle levinnyt vaarallinen tartuntatauti.

Viranomaisille voidaan poikkeusoloissa antaa välttämättömiksi katsottavia erityisiä toimivaltuuksia. Poikkeusolot astuvat voimaan, kun valtioneuvosto ja tasavallan presidentti yhdessä toteavat maassa vallitsevan poikkeusolot. Toimivaltuuksia voidaan käyttää vain sellaisin tavoin, jotka ovat välttämättömiä lain tarkoituksen saavuttamiseksi ja oikeassa suhteessa toimivaltuuden käyttämisellä tavoiteltavaan päämäärään nähden.

¹ Valmiuslaki 1552/2011

² Pelastuslaki 379/2011

Kirkollishallinnon varautumista ja poikkeusoloja koskevia erityissäännöksiä on kirkkolaisissa³. Seurakuntien varautumisen perustana on kirkkolain 1 luvun 2 §:n säännös kirkon tehtävästä. Sen mukaan kirkko tunnustuksensa mukaisesti julistaa Jumalan sanaa ja jakaa sakramentteja sekä toimii kristillisen sanoman levittämiseksi ja lähimmäisenrakkauden toteuttamiseksi. Tämä merkitsee, että kirkon tulee varautua hoitamaan perustehtäväänsä kaikissa olosuhteissa. Yhteiskunnan häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa kirkon tehtävän toteuttamisen merkitys korostuu. Kirkollisen valmiussuunnittelun kokonaisohjauksesta vastaa kirkkohallitus.

Valmiussuunnitelmalla tarkoitetaan niiden toimenpiteiden ja keinojen selvittämistä ja järjestelmällistä esittämistä, joihin on ryhdyttävä, jotta organisaation toiminta ja hallinto voidaan normaalioloista poikkeavissa olosuhteissa järjestää.

Valtioneuvoston vuonna 2017 hyväksymän Yhteiskunnan turvallisuusstrategian (YTS)⁴ mukaan yhteiskunnan elintärkeät toiminnot muodostuvat asioista, jotka pitävät yllä normaalia, turvallista arkielämää. Normaaliolosuhteet koostuvat esimerkiksi toimivasta oikeuslaitoksesta, riittävästä rajavartioinnista, sujuvasta liikenteestä ja puhtaasta elinympäristöstä. Kun yhteiskunnan perustoiminnot ovat kunnossa, kriiseistä voidaan palata normaaliin elämään ilman, että koko yhteiskunnan perusta järkkyy. Elintärkeiden toimintojen merkityksen huomaa, jos yhteiskuntaa kohtaa esimerkiksi laaja sähkökatko tai suuronnettomuus.

Yhteiskunnan elintärkeät toiminnot on turvattava niin normaalioloissa kuin kriisin sattuessa. Yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa nämä toiminnot on otettu varautumistyön lähtökohdaksi ja määritelty seuraavasti:

- 1) Johtaminen
- 2) Kansainvälinen ja EU-toiminta
- 3) Puolustuskyky
- 4) Sisäinen turvallisuus
- 5) Talouden infrastuktuuri, huoltovarmuus
- 6) Väestön toimintakyky ja palvelut
- 7) Henkinen kriisinkestävyys

Näiden toimintojen turvaamisessa kaikilla yhteiskunnan toimijoilla – viranomaisilla, kirkkoilla ja uskonnollisilla yhteisöillä, yrityksillä, järjestöillä ja turvallisuustutkimusta tekeville yhteisöillä – on tärkeä rooli.

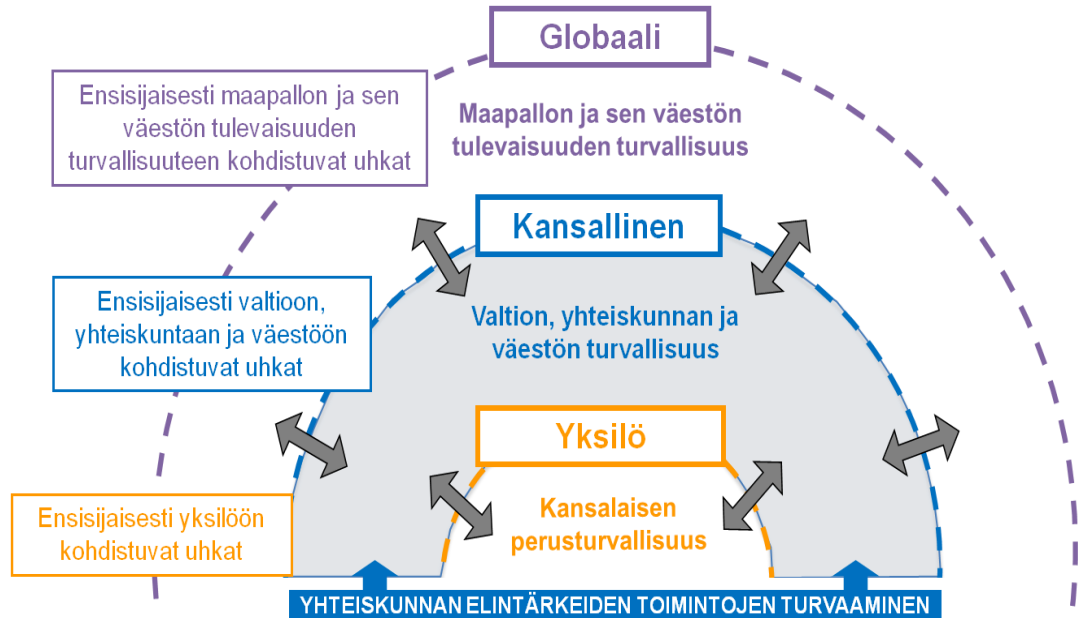
YTS korostaa henkisen kriisinkestävyuden merkitystä yhteiskunnan turvallisuuden kivijalkana. Perusta henkiselle kriisinkestävyydelle luodaan normaalioloissa. Häiriötilanteissa on kyettävä pitämään yllä normaaliolojen arjen rakenteita. Kirkon rooli henkisen kriisinkestävyuden vahvistajana toteutuu ihmisten kohtaamisessa, sielunhoidossa, diakoniassa ja jumalanpalveluselämän ylläpitämisessä.

³ Kirkkolaki 1054/1993, KL 25:14–15 §.

⁴ Strategia on verkossa sivulla: <http://www.yhteiskunnanturvallisuus.fi/fi>

1.2 Uhkamallit

Uhat jakautuvat yksilöön kohdistuviksi, kansallisiksi ja globaaleiksi uhkiksi. Seurakunnan valmiussuunnitelmassa tulee ottaa huomioon yksilöön ja väestöön kohdistuvat uhat.



Kuva. Uhkien jakautuminen (YTS 2010, s. 13).

Kansallinen riskiarvio vuodelta 2018⁵ esittelee uhkamalleja ja häiriötilanteita. Nämä ovat tilanteita, joilla on kansallista merkitystä ja joissa tarvitaan usean viranomaisen voimien koordinoimista alueellisesti, kansallisesti tai kansainvälisesti.

Kansallinen riskiarvio toimii perustana varautumisen suunnittelulle kaikilla toimintatasoilla. Paikallisen tason suunnitelmissa on otettava huomioon kansallisen riskiarvion antamat perusteet ja paikalliset olosuhteet.

Kansallinen riskiarvio nostaa esille seuraavat tilanteet:

- Informaatiovaikuttaminen
- Poliittinen, taloudellinen ja sotilaallinen painostus
- Sotilaallisen voiman käyttö
- Terrorismi ja muu yhteiskuntajärjestystä vaarantava toiminta
 - Laajamittainen maahantulo
 - Yhteiskunnan rakenteisiin tai laajoihin ihmisjoukkoihin tehty terroristinen isku
 - Isojen väkijoukkojen väkivaltainen liikehdintä
- Julkisen talouden häiriö

⁵ Kansallinen riskiarvio 2018. Sisäministeriön julkaisuja 2019:5.

http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161332/5_2019_Kansallinen%20riskiarvio.pdf

- Rahoitusjärjestelmän häiriö
- Voimahuollon häiriöt
 - Sähkön saannin suurhäiriö
 - Polttoaineiden saannin vakavat häiriöt
- Tietoliikenteen ja tietojärjestelmien häiriöt – kyberuhkat
 - Viestintäverkkojen ja -palveluiden vakavat häiriöt
- Logistiikan häiriöt
- Terveysturvallisuuden häiriöt
 - Mikrobilääkeresistenssi
 - Influenssapandemia tai muu vastaava laajalle levinnyt epidemia
 - Helposti leviävä vakava eläintauti
 - Vaaralliset kasvintuhoojat – kasvitautiepidemia
- Vesihuollon häiriöt
- Elintarvikehuollon häiriöt
- Laajat onnettomuustilanteet
 - Merellinen monialaonnettomuus
 - Vakava ydinvoimalaitosonnettomuus Suomessa tai Suomen lähi-alueilla

Uhkat voivat esiintyä yksittäisinä, samanaikaisina tai toisiinsa liittyvinä. Uhkiin voi liittyä jonkun toimijan tarkoituksellisuus. Informaatiovaikuttamisella tietoinen toimija voi vahvistaa ja suunnata sattumanvaraisten tapahtumien vaikutusta ja voimakkuutta haluamaansa suuntaan. Muuttuva uhkadynamiikka edellyttää laaja-alaista yhteistyötä riskianalyyseissä ja tilanteenmukaisia ratkaisuja. (YTS s. 25)

Seurakuntien toiminta tukee erityisesti väestön henkistä kriisinsietokykyä. Kansallinen riskiarvio 2018 pitää henkiselle kriisinsietokyvylle erityisinä uhkina

- informaatiovaikuttamista
- poliittista, taloudellista ja sotilaallista painostusta
- sotilaallisen voiman käyttöä
- yhteiskunnan rakenteisiin tai laajoihin ihmisjoukkoihin tehtyä terroristista iskuja
- isojen väkijoukkojen väkivaltaista liikehdintää
- julkisen talouden häiriötä
- rahoitusjärjestelmän häiriötä
- ydinvoimalaonnettomuutta Suomessa tai Suomen lähellä.

Viranomaiset, seurakunnat, järjestöt ja yritykset voivat suunnitella varautumistaan soveltamalla uhkamalleja omaan toimintaympäristöönsä. Esimerkiksi monessa kunnassa valmiussuunnitelma on laadittu YTS:n pohjalta⁶. Edellä mainittuja uhkamalleja tulee analysoida myös seurakuntien valmiussuunnitelmaa laadittaessa.

⁶ Katso myös teos Jussi Korhonen ja Markku Ström: Kunnan valmiussuunnitelman yleisen osan malli ja ohje sen käyttöön. Pelastusopisto 2/2012. Teos löytyy tiedostona verkosta: https://www.pelastusopisto.fi/wp-content/uploads/2017/02/34760_kunnan_valmiussuunnitelman_yleisen_osan_malli_ja_ohje_sen_kayttoon_netti.pdf

YTS:n mukaan evankelis-luterilainen kirkko, sen seurakunnat, seurakuntayhtymät ja tuomiokapitulit laativat alueelliset valmiussuunnitelmansa. Toimintaa koordinoi kukin tuomiokapituli alueellaan. (YTS s. 87)

Ensimmäinen toimenpide on tehdä toimintaympäristön riskikartoitus ja käyttää valmiussuunnittelussa niitä uhkamalleja, jotka ovat realistisia kunkin seurakunnan alueella.

2 SEURAKUNNAN TEHTÄVÄT JA VALMIUSSUUNNITTELU

2.1 Valmiussuunnitelman laatiminen

Liitteessä 1 on esitetty käytännölläheinen mallipohja valmiussuunnitelman laatimiseksi.

Valmiussuunnittelussa lähdetään siitä, että seurakuntien velvollisuutena on huolehtia tehtävistään kaikissa olosuhteissa. Toimintoja voidaan poikkeusoloissa joutua järjestelemään uudelleen ja tilanteet saattavat muuttua nopeasti ja yllätyksellisesti. Toiminnan, hallinnon ja johtamisen on sopeuduttava tilanteiden muutoksiin. Poikkeusoloissa seurakunnat voivat täydentää kunnan vastuulla olevia toimintoja, jos toimenpiteistä on sovittu etukäteen (esimerkiksi päivähoido, nuorisotyö, terveydenhuolto ja sosiaalitoimi).

Valmiussuunnitelmassa määritellään organisaation kokonaistoiminnan päämäärät ja perusajatus sekä poikkeusolojen organisaatoratkaisut ja niihin liittyvät henkilöjärjestelyt. Pääperiaatteena on, että organisaatiota muutetaan häiriö- ja kriisitilanteissa mahdollisimman vähän. Suunnitelmasta tulee käydä ilmi, miten seurakunnan jumalanpalveluksista, toimituksista ja palveluista huolehditaan poikkeusoloissa.

Yhteistyö muiden viranomaisten ja eri järjestöjen kanssa kuuluu valmiussuunnitteluun. Pääsääntönä on, että seurakunnan toimintaa hoidetaan häiriötilanteessa ja poikkeusolosuhteissa olemassa olevalla organisaatiolla, jota vahvistetaan tilanteen vaatimalla tavalla. Kriisitilanteessa viestinnän rooli korostuu ja on syytä suunnitella, millä tavalla viestitään ja kuka viestinnästä vastaa.

Jo valmiussuunnitelmaa laadittaessa on tehtävä yhteistyötä kunnan ja pelastusviranomaisten kanssa. Tarvittaessa voidaan kuulla valtion aluehallintoviranomaisia sekä paikkakunnalla toimivien järjestöjen edustajia. Puolustusvoimien alue-toimistot antavat seurakunnille tukea valmiussuunnitteluun. Alue-toimisto ja seurakunta voivat tehdä suunnitteluprosessiin liittyen yhteistoimintasopimuksen, jossa niiden roolit määritellään. Pelastusopiston järjestämä koulutus tukee valmiussuunnittelua ja siihen liittyvää verkostoitumista.⁷

⁷ <https://www.pelastusopisto.fi/koulutus/>

2.2 Valmiussuunnittelun toimijat ja toimijoiden tehtävät

Valmiustoimen ylin hallintoelin on seurakunnassa kirkkoneuvosto ja seurakuntayhtymässä yhteinen kirkkoneuvosto. Neuvosto hyväksyy seurakunnan tai seurakuntayhtymän valmiussuunnitelman ja siihen tehtävät muutokset sekä nimeää valmiussuunnittelua varten valmiustoimikunnan. Taloudelliset resurssit valmiussuunnitteluun myöntää seurakunnassa kirkkovaltuusto ja seurakuntayhtymässä yhteinen kirkkovaltuusto hyväksyessään toiminta- ja taloussuunnitelman.

Seurakunnan tai seurakuntayhtymän valmiussuunnittelusta ja valmiustoimen johtamisesta vastaa kirkkoherra tai erikseen nimetty valmiuspäällikkö. Valmiuspäällikön vastuulle kuuluu valmiussuunnitelman ja varausten ylläpitäminen, yhteistoimintasuhteiden hoitaminen ja koulutuksen järjestäminen henkilöstölle. Valmiuspäällikkö valmistelee valmiussuunnitelman periaatteelliset muutokset ja tekee itsenäisesti sen tekniset muutokset.

Valmiuspäälliköllä on oltava nimettynä vähintään yksi tehtävään koulutettu varahenkilö.

Hiippakunnan tuomiokapituli koordinoi seurakuntien ja seurakuntayhtymien valmiussuunnittelua hiippakunnan alueella. Jos yhteistoiminta rovastikunnassa on luontevaa, valmiussuunnittelua kannattaa tehdä yhteisesti rovastikuntaan kuuluvien seurakuntien kesken. Hiippakunta voi tukea valmiussuunnittelua ja järjestää valmiuskoulutusta esimerkiksi kirkkoherrojen kokousten yhteydessä asiantuntijavoimia hyödyntäen. Seurakuntien valmiussuunnitelmiin on luontevaa kiinnittää huomiota myös piispantarkastusten yhteydessä.

2.2.1 Seurakunnan ja seurakuntayhtymän valmiustoimikunta

Seurakunta tai seurakuntayhtymä perustaa valmiustoimikunnan, joka vastaa valmiusasioista ja jota johtaa valmiuspäällikkö. Toimikunnan kokoonpanossa tulee ottaa huomioon eri alojen, esimerkiksi henkilöstöhallinnon sekä kiinteistö- ja hautaustoimen asiantuntijuus. Toimikunta voi kutsua jäseneksi pelastustoimen tai muun alan asiantuntijan.

Toimikunta vastaa normaaliolojen aikana valmiustoimen suunnittelusta, koulutuksesta ja yhteistoimintasuhteista sekä varmistaa edellytykset seurakunnallisen toiminnan jatkamiselle poikkeusoloissa. Valmiustoimikunta esittää valmiussuunnitelman kirkkoneuvoston käsiteltäväksi. Valmiussuunnitelman liitteistä ja niiden päivittämisestä vastaa valmiustoimikunta tai valmiuspäällikkö.

2.2.2 Seurakuntayhtymän johtoryhmä ja johtokeskus

Suurissa seurakunnissa tai seurakuntayhtymissä johtamisen tueksi voidaan perustaa johtokeskus. Johtokeskuksen tehtävänä on luoda tilannekuvaa, suunnitella, johtaa ja dokumentoida seurakunnan tai seurakuntayhtymän omat toimet se-

kä pitää yllä yhteyksiä viranomaisiin ja muihin toimijoihin. Lisäksi johtokeskus hoitaa sisäistä ja ulkoista viestintää.

Johtokeskusta varten tulee laatia oma suunnitelma, jossa selostetaan johtokeskuksen perustamisen, perustamishenkilöstön kokoonpanon ja johtamisyhteyksien järjestelyt. Suunnitelmassa tulee luetella johtokeskuksen henkilöstö ja varustus sekä määritellä toiminnan käynnistämisestä päättäminen.

3 VARAUKSET

Organisaatio tekee normaaliolojen aikana henkilöstöä, tiloja, ajoneuvoja ja materiaalia koskevia varauksia poikkeusolojen erityistarpeita varten. Yhteiskunnan normaalioloissa tai niiden häiriötiloissa toimitaan tavanomaisin resurssein tai vähäisemmin erityisjärjestelyin. Tehostetun valmiuden aikana varaukset tarkistetaan.

3.1 Henkilövaraukset

Seurakuntayhtymillä ja seurakunnilla on tärkeitä julkisia tehtäviä ja vastuu jatkaa toimintaansa poikkeusoloissa. Tärkeisiin poikkeusolojen tehtäviin seurakunnan henkilöstöstä tehdään asevelvollisten henkilöiden henkilövarauksia. Henkilövaraukset käsitellään sotilasviranomaisten kanssa yhteistoiminnassa. Asevelvollisuudesta vapautettuja työntekijöitä (VAP-henkilöstöä) ei sijoiteta poikkeusoloissa puolustusvoimien tehtäviin.

Puolustusvoimien aluetoimistot seuraavat reservin käyttöä alueellaan. Aluetoimistot käsittelevät vastuualueidensa varaushakemukset ja tekevät niihin liittyvät päätökset. Päätökset tehdään viiden vuoden määräaikaisina päätöksinä, ja määräaikaa voidaan jatkaa päivitysvaraushakemuksella, joka jatkaa organisaation kaikkien varausten voimassaoloaikaa viidellä vuodella.⁸ Puolustusvoimien internet-sivuilta löytyvät sekä valmis lomake, jolla henkilövaraukset voidaan tehdä, että lomakkeen täyttämisohje "Henkilöstön varaamisohje".⁹ Seurakunta voi käyttää henkilövarausten tekemiseen em. lomaketta ja ohjetta tai tilata ne käyttöönsä paikkakunnan asioista vastaavalta puolustusvoimien aluetoimistolta. Lomake ja ohje ovat myös tämän ohjeen liitteinä.

Valmiuspäällikkö vastaa seurakunnan henkilövarauksiin liittyvistä asioista. Seurakunnan henkilövaraukset päivitetään muutoksen tapahtuessa tai kahden vuoden välein. Aluetoimistoon ilmoitetaan poistuneet henkilöt, ja tehtävästä riippuen haetaan vapautusta uusille työntekijöille. Ajantasainen luettelo henkilöstöstä ja henkilövarauksista säilytetään valmiusasiakirjojen yhteydessä.¹⁰ Alihankkijat

⁸ Pääesikunta, Henkilöstöosasto 5.5.2010, asiakirja HG520.

⁹ Verkossa sivulla <http://www.puolustusvoimat.fi/asiointi/lomakkeet/>

¹⁰ Paikkakunnan asioista vastaavalta puolustusvoimien aluetoimistolta tilataan lomake varausilmoituksen tekemistä varten.

(esimerkiksi hautausurakoitsijat) vastaavat omalta osaltaan henkilövarauksista. Seurakunnan on sopimuksia tehdessään otettava huomioon, että alihankkijat ovat varanneet riittävästi henkilöstöä myös poikkeusoloja varten.

3.2 Tilavaraukset

Organisaation toiminnan varmistaminen edellyttää myös ulkoisia järjestelyjä. Toimitilat ja niiden tietoliikenneyhteydet suunnitellaan ja varataan etukäteen. Seurakunnan kiinteistöistä varataan poikkeusoloissa omaan käyttöön perustointojen kannalta välttämättömät rakennukset ja tilat. Evakuointisuunnittelussa yhdessä pelastusviranomaisten kanssa varaudutaan asettamaan myös seurakunnan omia kiinteistöjä joukkomajoituksen käyttöön. Oman erityistarpeensa muodostavat vainajien huoltoon liittyvät tilat.

Poikkeusolojen tilavarauksia varten voidaan laatia erillinen kiinteistötoimen valmiussuunnitelma. Siinä yksilöidään seurakunnan kaikki toimitilat ja niiden käyttötarkoitus poikkeusoloissa. Suunnitelma tarkistetaan säännöllisesti, ja muutokset ilmoitetaan aluehallintoviraston varautumisen ja pelastustoimen vastuualueelle tilavaraustietokannan päivittämistä varten.

3.3 Ajoneuvovaraukset

Työkoneiden varausesitys laaditaan organisaation omasta työkonekalustosta. Seurakunnan on sopimuksia tehdessään varmistettava, että alihankkijat ja muut sopimussuhteiset yritykset ja urakoitsijat ovat varanneet tarvittavan kaluston myös poikkeusoloja varten. Alihankkijoiden sekä muiden sopimussuhteisten yritysten ja urakoitsijoiden työkonekalustosta on sovittava erikseen. Mallilauseita löytyy Huoltovarmuuskeskuksen verkkosivuilta¹¹. Seurakuntien ajoneuvovaraukset tarkoittavat lähinnä hautauksiin tarvittavien kaivinkoneiden varaamista. Traktorit ja pienkalusto, kuten mönkijät tai moottorikelkat, eivät kuulu varauksen piiriin.

Ajoneuvovaraukset tarkistetaan joka toinen vuosi. Tiedot ajoneuvokalustossa tapahtuneista muutoksista ja varausesitykset tehdään ELY-keskuksen L-vastuualueelle. Ajantasainen luettelo varatuista ajoneuvoista säilytetään seurakunnan valmiusasiakirjojen yhteydessä.

3.4 Materiaalivaraukset

Häiriötilanteita ja poikkeusoloja varten hankitaan riittävästi toiminnassa tarvittavaa materiaalia. Normaaliolojen häiriötilanteissa seurakunnan toiminta pystytään hoitamaan käytössä olevan materiaalin turvin. Poikkeusoloja varten on varattava

¹¹ <https://www.huoltovarmuuskeskus.fi/sopiva/>

materiaalia, joka tukee seurakunnan välttämättömien toimintojen jatkuvuuden poikkeusoloissakin.

Sähkönjakelun häiriintyminen seurakunnan tulee ottaa valmiussuunnittelussa huomioon varautumalla esimerkiksi aggregaattien hankintaan.

4 HALLINNON, TALouden JA TIETOJÄRJESTELMIEN VARAUTUMINEN

4.1 Hallintoelimet

Hallintoelimien tehtävät pyritään poikkeusoloissa hoitamaan normaaliolojen edellyttämällä tavalla. Kirkkohallitus voi poikkeusoloissa antaa määräyksiä seurakuntien ja seurakuntayhtymien väliaikaisesta hallinnosta sekä omaisuuden suojelemisesta ja muista poikkeusolojen vaatimista toimenpiteistä. Kirkkohallitus voi määrätä, että kirkkovaltuuston kokouskutsu voidaan antaa poikkeuksellisella tavalla tai että kirkkovaltuuston päätösvaltaa siirretään kirkkoneuvostolle tai seurakuntaneuvostolle tai että näille pysyvien säännösten mukaan kuuluvaa päätösvaltaa siirretään kirkkoherralle. Kirkkohallitus voi myös siirtää seurakuntavaalien toimittamista määräajaksi tai toistaiseksi.¹²

Kirkkohallitus antaa ohjeita ja määräyksiä ensisijaisesti yleiskirjeellä ja kirkon verkkosivujen kautta. Häiriötilanteisiin saattaa liittyä tavanomaisten viestintävälineiden toimimattomuus. Viranomaisverkko Virveen liittyminen turvaa osaltaan viestinnän häiriötilanteissakin. Seurakunnissa on myös syytä varautua toimimaan tilanteessa, jossa keskushallinnon ohjeita ja määräyksiä ei kyetä välittämään. Tällöin yhteys paikallisiin viranomaisiin korostuu.

4.2 Taloushallinto

Taloushallinnon varautumisen tavoitteena on turvata taloudelliset edellytykset toiminnan jatkamiseksi normaaliajan häiriötilanteissa ja niiden jälkeen sekä poikkeusoloissa.

Seurakunta huolehtii talous- ja henkilöstöhallintoon liittyvien asiakirjojen suojaamisesta. Varojen säilyminen ja maksuvalmiuden ylläpitäminen varmistetaan ja seurakunnan omaisuus turvataan esimerkiksi vahingonteolta tai tulipalolta. Rahoitusomaisuus sijoitetaan tuottavasti mahdollisimman vähäisellä riskillä. Lisäksi tulee ottaa huomioon, että suuret onnettomuudet voivat lisätä seurakunnan koti- tai ulkomaisen taloudellisen avustustoiminnan tarvetta.

¹² KL 25:14

Jos valmiustilaa kohotetaan, kirjanpidossa varaudutaan siirtymään manuaaliseen järjestelmään. Taloushallinnon toiminta varaudutaan siirtämään tarvittaessa varailoihin tai väestönsuojeluviranomaisen osoittamiin väestönsuojelutiloihin. Kirjanpidon, palkanlaskennan ja maksuliikenteen hoitamista jatketaan kirkkohallituksen kirkkolain 15 luvun 5 §:n ja 25 luvun 14 §:n nojalla antamien määräysten mukaisesti.

Arkistoinnissa noudatetaan asiakirjojen suojaamisesta annettuja yleisiä ohjeita, joiden mukaan kuluvan tilivuoden ja edellisen vuoden kirjanpitoaineisto ja seurakunnan kaikki tilinpäätökset kuuluvat asiakirjojen suojeluluokkaan I (suojeluluokkia käsitellään myöhemmin luvussa 4.3.3). Sitä vanhempi muu kirjanpitoaineisto kuuluu suojeluluokkaan II. Kohotetussa valmiustilassa arkistoitava kirjanpitomateriaali toimitetaan asianmukaisesti varastoitavaksi ja suojattavaksi päivittäin. Palkka-aineistoa tulee säilyttää myös muualla kuin seurakunnan hallussa.

4.3 Tietojärjestelmät ja asiakirjat

4.3.1 Tietojärjestelmät

Tietohallinnolla on valmiussuunnittelussa keskeinen rooli. Tietojärjestelmien valmiussuunnittelussa on syytä hyödyntää alan asiantuntijoita. Järjestelmäkokoaisuuksien ylläpito, verkot sekä kansalliset ja kansainväliset verkkopalvelut edellyttävät jo normaalioloissa varautumista häiriöihin ja laajavaikutteisiin keskeytyksiin. Järjestelmäriskien todennäköisyys ja järjestelmien yleinen haavoituvuus lisääntyvät, kun rinnakkaisten järjestelmien lukumäärä, sovellusrajapinnat ja kapasiteetit kasvavat.

Tietojärjestelmät on ymmärrettävä laajasti käsittämään kaikki tiedon tallentamiseen, siirtämiseen, kokoamiseen ja muuhun käsittelyyn käytettävät järjestelmät. Tiedon saatavuus on nykyään edellytys lähes kaikkien järjestelmien toiminnalle. Monien yksiköiden ja seurakuntien toiminta vaikeutuu, jos tietojärjestelmät eivät ole käytettävissä.

Tietojärjestelmiin kohdistuu erityyppisiä uhkia tai niiden yhdistelmiä jo normaalioloissa. Uhkia aiheuttavat ulkopuoliset toimijat ja oma henkilöstö sekä järjestelmän tekniset virheet ja vaurioituminen. Tietohallinnon varautumista varten voidaan valmiussuunnitelman liitteeksi laatia tietoturvasuunnitelma. Suunnitelma kattaa tietojärjestelmien (sovellukset ja tietokannat) lisäksi lanka- ja matkapuhelimet, telefaxit, kulunvalvonnan, tietoturvan sekä muut laitteistot ja niiden käytön turvaamisen.

4.3.2 Jäsenrekisteri

Kirkkoherranvirastojen ja keskusrekisterien tehtävänä on kirkkolain ja väestötietojärjestelmäin¹³ säännösten mukaan pitää kirkonkirjoja ja huolehtia seurakunnan jäsenten osalta kirkon yhteisen jäsenrekisterin (Kirjuri) tietojen ylläpitoon kuuluvista tehtävistä. Kirjuri on vuoden 2013 alusta lähtien ollut kaikkien Suomen evankelis-luterilaisen kirkon seurakuntien jäsentietojärjestelmä. Väestötietoihin liittyvät muutostiedot saadaan jäsentietojärjestelmään päivittäin Väestörekisterikeskuksen väestötietojärjestelmästä.

Normaalioloissa jäsentietojen ylläpitämiseen varaudutaan varmistamalla Kirjurin toimivuus. Tietojärjestelmästä ajetaan keskitetysti varmuuskopio Kirkkohallituksen ja palvelutuottajan tekemän sopimuksen perusteella sopimuksessa määritellyin aikavälein.

Seurakunnille on annettu ohjeet perhelehdissä ja niitä vanhemmissa kirkonkirjoissa olevien tietojen mikrofilmuksesta ja digitoinnista, jotta vanha aineisto voidaan ottaa käyttöön Kirjurin digiosiossa. Mikrofilmeistä tulee toimittaa alkuperäiset kappaleet Mikkelin maakunta-arkistoon. Vuoden 2018 lokakuussa valmistumisprosentti oli kirkonkirjoissa 70% ja perhelehdissä 77%.

Kirkkoherranvirastossa tai keskusrekisterissä tehdään valmistelut arkiston suojaamiseksi. Valmiussuunnitteluun tulee sisällyttää suunnitelma materiaalin siirtämisestä varapaikkaan tilanteissa, joissa sen pääasiallinen säilytyspaikka ei ole enää turvallinen.

4.3.3 Asiakirjojen suojaaminen

Asiakirjojen suojaamisella pyritään turvaamaan kulttuurihistoriallisesti arvokkaan ja organisaation toiminnan jatkumisen kannalta välttämättömien sekä tutkimuksellisista, oikeudellisista tai taloudellisista syistä suojeltavien asiakirjojen ja tietojen säilyminen ja käytettävyys poikkeusoloissa. Asiakirjojen suojelun perusvalmius ja varautuminen tarkoittavat, että asiakirjahallintoa ja arkistotointoa hoidetaan kirkkolain ja kirkkojärjestyksen edellyttämällä tavalla arkistolain (831/1994) säännökset huomioon ottaen ja että siinä toteutetaan julkisuuslain-säädännön edellyttämää hyvää tiedonhallintotapaa. Seurakunnalla on kirkkohallituksen hyväksymän mallin mukainen arkistosääntö ja arkistonmuodostussuunnitelma.

Poikkeusoloissa asiakirjojen suojelu perustuu mahdollisimman pitkälle normaaliolojen järjestelyihin. Seurakunnassa määritellään asiakirjojen suojaamistarve ja ne toimenpiteet, joihin asiakirjojen suojaamiseksi kriisitilanteissa ja poikkeusoloissa ryhdytään.

Suojeluluokat merkitään arkistonmuodostussuunnitelmaan ja arkisto- tai säilytysyksiköihin, ja merkinnät havainnollistetaan värien avulla. Tämä helpottaa suojeluluokkien tunnistamista arkistotiloissa. Suojeluluokkiin I ja II kuuluvan materiaalin suojaamiseen ja siirtämiseen on oltava toimintasuunnitelma.

¹³ Laki väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista 661/2009

Suojeluluokittelun tulee kattaa myös sähköisessä muodossa olevat asiakirjat. Sähköisessä toimintaympäristössä raja tietojenkäsittelyn normaaliolojen ja poikkeusolojen varmistamistarpeiden välillä on häviämässä. Organisaation toiminnan kannalta tärkeimpien sähköisten asiakirjojen ja tietojen varmuus- ja suojakopiointin tarve arvioidaan. Varmuuskopiot voidaan säilyttää käyttökohteessa, mutta suojakopioita tulee jo normaalioloissa säilyttää ulkopuolisessa, suojatussa säilytyspaikassa.

Kirkonkirjat ja seurakunnan arkisto on säilytettävä asianmukaisessa arkistohuoneessa turvassa tulelta, kosteudelta ja muulta turmeltumiselta (KJ 16:5). Kirkkohallituksen yleiskirjeellä 36/2003 on annettu tarkemmat ohjeet seurakuntien arkistotiloista. On tärkeää, että arkistotilat täyttävät jo normaalioloissa niille säädetyt vaatimukset, koska vaihtoehtoista arkistotilaa on usein mahdotonta osoittaa.

Valmistelut arkiston suojaamiseksi poikkeusoloja varten suoritetaan kirkkohallituksen ohjeiden mukaisesti. Asiakirjojen suojelusuunnitelman ajantasaisuus tarkistetaan määräajoin. Suunnitelma voi sisältyä valmiussuunnitelmaan tai olla sen liitteenä. Suojelusuunnitelmassa tulee olla tiedot suunnitelman toimeenpanon henkilöistä, viittaus arkistonmuodostussuunnitelmaan, josta ilmenee asiakirjojen sijoitus suojeluluokkiin, sekä käytännön toimenpiteet asiakirjojen siirtämisestä päätearkistotiloihin tai muuhun turvalliseen säilytyspaikkaan.

Evakuointisuunnitelma laaditaan, mikäli toiminnan jatkuvuuden turvaaminen ja suojaaminen ei sijoituspaikkakunnalla kaikissa poikkeusoloissa ole mahdollista.

5 SEURAKUNTATYÖ

Kirkon tehtävä ja seurakunnan hengellinen perustehtävä on määritelty kirkko-laissa (KL 1:2 ja 4:1). Jumalanpalvelusten toimittamisesta ja kirkon pyhistä toimituksista on tarkempia ohjeita kirkkojärjestyksen 2 luvussa. Kirkkojärjestyksen mukaan seurakunnan tulee myös huolehtia alueellaan asuvien sielunhoidosta, kristillisestä uskosta ja elämästä sekä tarjota tilaisuus yksityisen rikkiin (KJ 4:1). Seurakunnan tulee toteuttaa tehtävänsä kaikissa oloissa.

5.1 Yleinen seurakuntatyö

Kirkkojärjestyksen 2 luvussa säädetään kirkon pyhistä toimituksista.

Normaalioloissa seurakunnan jumalanpalvelus- ja musiikkitoiminta, kirkolliset toimitukset sekä evankelioimis- ja lähetystyö hoidetaan kirkkoherran johdolla. Kirkkoherran apuna toimivat eri työaloista vastuussa olevat työntekijät.

Häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa tavoitteena on seurakunnallisen toiminnan jatkaminen kirkkoherran johdolla. Esimerkiksi pandemialla voi olla vaikutuksia

työntekijöiden määrään ja heidän mahdollisuuksiinsa hoitaa tehtäviään. Kriisitilanteessa eläkepapit¹⁴ voivat toimia lisäresursseina. Seurakunnan vapaaehtoistoimijoiden käyttöä tulee harkita tilanteen mukaan. Vapaaehtoisille tulee tarvittaessa järjestää koulutusta tehtäviin.

Normaaliolojen häiriötilanteessa pääpaino asetetaan yhteisten jumalanpalvelusten toimittamiselle, mahdollisuudelle ehtoollisen viettämiseen, kirkollisille toimituksille, henkilökohtaiselle sielunhoidolle ja diakoniselle avustustoiminnalle. Seurakunnan työn tulee kohdistua aivan erityisesti menetyksiä kokeneisiin ihmisiin (omaisensa, kotinsa tai kotiseutunsa menettäneet), kärsiviin (loukkaantuneet, sairastuneet) ja poikkeuksellisen vaikeisiin tehtäviin tai olosuhteisiin joutuneisiin ihmisiin (esimerkiksi sotilaat, avustustyöntekijät).

Seurakunnissa voidaan onnettomuuden tai katastrofin tapahduttua järjestää rukoushetkiä tarpeen mukaan. Kirkkoja voidaan pitää avoimina henkilökohtaista rukousta ja hiljentymistä varten. Seurakunta järjestää jumalanpalveluksia ja rukoushetkiä, jos tilanne sallii ihmisten kokoontumisen. Kokoontumiskiellon aikana jumalanpalveluksia ja hartausohjelmia lähetetään verkossa, radiossa ja televisiossa paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti.

Sielunhoidon erityistyömuodoissa (sairaalasielunhoito, perheneuvonta, kirkon keskusteluapu) toimivien työpanosta joudutaan mahdollisesti kohdentamaan eri tavalla. Koulutettuja vapaaehtoisia voidaan ottaa mukaan sielunhoitotehtäviin. (Henkiseen huoltoon liittyviä kysymyksiä käsitellään ohjeistuksessa jäljempänä.)

Seurakuntien ylläpitämät puhelin- ja verkkoauttamispalvelut tarjoavat apua silloin, kun henkilökohtainen tapaaminen ei ole mahdollista. Pandemian aikana puhelinpalvelun tarve saattaa lisääntyä siinä määrin, että seurakunnan on voitava osoittaa myös muita puhelinlinjoja neuvontaa ja kriisiavun antamista varten. Tiedon hankkimiseen voidaan hyödyntää kirkon portaalia, josta on löydettävissä mm. kaikkien seurakuntien yhteystiedot ja seurakuntien olemassa olevat verkkosivut. Perheasiain neuvottelukeskukset ovat muutettavissa puhelimitse ja sähköpostitse palvelevaksi kriisityön auttamisverkostoksi.

Toiminnan painottamisesta tai supistamisesta häiriötilanteessa päättää kirkkoherra. Resurssien vähentyessä voidaan toimia yhteistyössä toisten seurakuntien ja muiden viranomaisten kanssa.

5.2 Lapsi- ja nuorisotyö

Kirkkojärjestyksen mukaan seurakunnan tulee huolehtia eri-ikäisten seurakunnan jäsenten kristillisestä kasvatuksesta ja hengellisen elämän hoitamisesta (KJ 3:2) ja seurakunnan tulee pitää rippikoulua (KJ 3:3).

¹⁴ Eläkkeellä olevat papit tulee koulutuksella pitää ajan tasalla tehtävistään häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Eläkkeellä olevien pappien yhteystietojen ylläpito on kirkkoherran tehtävä.

Normaalioloissa seurakunnan lapsi- ja nuorisotyössä varaudutaan häiriötilanteen ja poikkeusolojen aiheuttamiin toimenpiteisiin. Seurakunta sopii kunnan ja järjestöjen kanssa, miten seurakunta voi tukea niitä mahdollisessa kriisitilanteessa. Kunnallisen päivähoiton viranomaisten kanssa neuvotellaan, miten seurakunnan lapsi- ja perhetyö (esim. päiväkerhotoiminta) voisi poikkeusoloissa täydentää kunnallista päivähoitoa. Erityisnuorisotyön kosketuspinnat niin diakoniatyön kuin sosiaali- ja lastensuojelutyön tehtäväkentässä antavat monia valmiuksia toimia lasten ja nuorten tukena.

Lapsi- ja nuorisotyöntekijät tulee kouluttaa noudattamaan ohjeita vaaratiedotteen tai yleisen vaaramerkin yhteydessä, tiedottamaan toimintaryhmien lasten vanhemmille vaaratekijöistä esim. lasta ryhmästä noudettaessa sekä kohtaamaan kriisireaktioita ja käsittelemään kuoleman ja surun kysymyksiä onnettomuuksien jälkeen. Työntekijät perehdytetään työhön liittyviin turvajärjestelyihin, ensiavun antamiseen, alkusammutuskaluston käyttöön, toimitilojen lähimpiin väestönsuojiiin ja pelastussuunnitelmiin. Koulutus voidaan järjestää yhteistyössä pelastusviranomaisten ja muiden tahojen kanssa. Toiminnasta vastuussa olevat laativat myös suunnitelmat tarvittavista evakointitoimista suuronnettomuuden varalta.

Häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa työn tulee erityisesti suuntautua menetyksiä kokeneisiin ja kärsiviin lapsiin ja nuoriin sekä heidän koteihinsa. Koteja, kouluja, päivähoitoa ja muita laitoksia pyritään tukemaan onnettomuuden ja surun käsittelyssä. Tarvittaessa henkilöstöä siirretään toisiin tehtäviin ja myös osa toimintatiloista voi olla poikkeuksellisessa käytössä. Lapsi- ja perhetyön henkilöstöä voidaan joutua siirtämään kunnallisen päivähoiton tueksi. Myös kunnan ja seurakunnan nuorisotyön resurssien yhteiskäyttö voi olla tarkoituksenmukaista.

Nuorisotyössä tiivistetään yhteistyötä kunnan koulu- ja nuorisotoimen kanssa. Erityisnuorisotyön mahdollisuuksia hyödynnetään ja verkostoitumista mm. sosiaali- ja lastensuojelutyön kanssa tiivistetään. Rippikoulusta pyritään huolehtimaan kaikissa oloissa. Kokoontumiskiellon aikana myös seurakuntien lapsi- ja nuorisotyön ryhmien kokoontuminen lakkaa. Tällöin on oletettavaa, että nuoret pitävät yhteyttä keskenään verkkokeskusteluryhmien ja -kanavien välityksellä. Seurakuntien työntekijät tukevat nuoria verkkoa hyödyntäen.

5.3 Diakoniatyö

Kirkkojärjestyksen mukaan seurakunnan tulee huolehtia alueellaan asuvien sielunhoidosta, kristillisestä uskosta ja elämästä sekä tarjota tilaisuus yksityiseen rikkiin (KJ 4:1). Seurakunnan ja sen jäsenten tulee harjoittaa diakoniaa, jonka tarkoituksena on kristilliseen rakkauteen perustuva avun antaminen erityisesti niille, joiden hätä on suurin ja joita ei muulla tavalla auteta (KJ 4:3).

Kunnan sosiaali- ja terveystoimen viranomaisten kanssa laaditaan suunnitelma siitä, miten diakoniatyö täydentää kunnan sosiaali- ja terveydenhoitopalveluja poikkeusoloissa. Samoin laaditaan suunnitelmat seurakunnan toimitilojen käy-

töstä mahdollisen suuronnettomuuden tai muiden poikkeusolojen aikana. Kunnallisten viranomaisten ja vapaaehtoisjärjestöjen kanssa tehdään suunnitelma yhteistyöstä poikkeusoloissa.

Häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa seurakunnan diakoniatyön tulee erityisesti kohdistua menetyksen kokeneisiin sekä erityisiin kärsimyksiin joutuneisiin. Sielunhoidon ja avustustoiminnan osuus diakoniatyössä tulee poikkeusoloissa entisestään vahvistumaan. Diakoniatyöntekijät osallistuvat henkisen huollon tehtäviin sen mukaan, mitä seurakunnan henkisen huollon suunnitelmassa on sovittu. Mahdollisessa evakointitilanteessa diakoniatyöntekijät voivat osallistua avustajina erikseen määrättäviin tehtäviin.

Mahdollisen pandemian aikana on seurattava valtakunnallisia määräyksiä ja ohjeita. Kokoontumiskiellon aikana kotikäyntien tarve lisääntyy. Rokotuksia suunniteltaessa ja toteutettaessa nämä tarpeet on otettava huomioon. Mikäli kotikäynnit ovat mahdollisia, tulee noudattaa terveystieteiden antamia ohjeita tartunnalta suojautumisessa. Suurella osalla diakoniatyöntekijöistä on sairaanhoitajakoulutus ja on mahdollista, että pandemiatilanteessa heidät on tästä syystä varattu muihin terveydenhuollon tehtäviin. Jos kotikäyntityö ei ole mahdollista, puhelin- ja verkkoauttamisen merkitys korostuu. Tietoa siitä, miten seurakunnan työntekijään saa yhteyden, on annettava verkon, radion ja television välityksellä.

6 KIRKON HENKINEN HUOLTO

6.1 Henkisen huollon tehtävät

Henkisen huollon tehtävänä on antaa henkistä tukea esimerkiksi onnettomuuden tai odottamattoman kuolemantapauksen jälkeen. Tuki on läsnäoloa, kuunteleminen, ahdistuksen vastaanottamista ja uhrin omaisen lohduttamista. Kirkon hengellinen toiminta on osa henkistä huoltoa. Sen luonne, sisältö ja toteutus harkitaan tapauskohtaisesti. Se voi olla esimerkiksi hartaushetki kirkossa, suruhartaus työpaikalla tai seurakunnan työntekijän johtama laulu ja rukous koulun kriisitilanteissa.

Vuonna 2005 julkaistu Henkisen huollon toimintaohje seurakunnille tullaan päivittämään vuoden 2019 aikana.

6.2 Henkisen huollon toimijat

Kirkon henkinen huolto toimii suuronnettomuustilanteissa viranomaisten ja muiden toimijoiden rinnalla henkisen huollon omien periaatteiden mukaan. Toimintaa johtavan viranomaisen (pelastustoimi tai poliisi) vastuulla on sovittaa yhteen eri viranomaisten ja järjestöjen (sairaanhoitopiiri, kunnan sosiaali- ja terveystoimen psykososiaalinen tuki, Suomen Punainen Risti, mielenterveysseura, Mannerheimin Lastensuojeluliitto) toimintaa. Seurakunnan tulee tehdä yhteistyötä muiden tukea tarjoavien järjestöjen ja viranomaisten kanssa sekä tiedottaa

paikallisia viranomaisia kirkon henkisen huollon toiminnasta. Seurakunnassa tulee olla selvillä eri viranomaisten ja järjestöjen tarjoamasta tuesta.

Suurissa seurakuntayhtymissä ja seurakunnissa voi olla jatkuvassa päivystysvalmiudessa hiippakunnan koordinoima **henkisen huollon ryhmä** (HeHu). Ryhmien jäsenet ovat henkisen huollon ammattilaisia (pappeja, diakoniatyöntekijöitä, nuorisotyöntekijöitä), jotka ovat päätyönsä tueksi tai valmiustoiminnan puitteissa saaneet erityiskoulutusta henkisessä kriisissä olevien auttamiseen. Valmiussuunnitelman liitteeksi otetaan luettelo henkisen huollon valmiusryhmien henkilöstöstä yhteystietoineen. Seurakunta voi tarvittaessa kutsua HeHu-ryhmän toimintansa tueksi. Samoin pelastusviranomaiset voivat harkintansa mukaan käyttää HeHu-ryhmää toimintaansa alistettuna.

Kirkon kriisipuhelin avataan valtakunnallisesti merkittävässä kriisi- tai suuronnettomuustilanteessa ja se toimii 24 h vuorokaudessa 1–4 vuorokauden ajan. Kriisipuhelin toimii laajentamalla Palvelevan puhelimen päivystys ympärivuorokautiseksi. Kriisipuhelin käyttää Palvelevan puhelimen päivystysjärjestelmää, laitteita ja tiloja tai tarvittaessa muita seurakunnan tiloja. Kriisipuhelimen sulkeamisen jälkeen Palveleva puhelin jatkaa normaalia toimintaansa. Kriisipuhelimen päivystäjiä ovat kriisityössä (muun muassa HeHu-ryhmissä, kriisiryhmissä) toimivat seurakuntien työntekijät sekä Palvelevan puhelimen päivystäjä.

Kirkon kriisipuhelimen lisäksi seurakuntayhtymät ja seurakunnat voivat tarjota paikallisesti henkistä tukea myös puhelimitse. Uhrien läheisten kanssa voidaan keskustella puhelimitse, jos henkilökohtaiseen tapaamiseen ei ole mahdollisuutta. Puhelinapua voidaan tarjota myös sivullisille, jotka ovat tai tuntevat olevansa etäisemmin osallisia tapahtumasta. Tilanteen mukaan kriisipuhelinpalvelu voidaan hoitaa yhdessä muiden toimijoiden kanssa, jotka on syytä mainita valmiussuunnitelmassa. Pandemian aikana toimitaan ensisijaisesti luvun 5.1. mukaisesti. **Verkkoauttamispalvelujen** kasvavaan kysyntään tulee valmistautua.

Sairaalasielunhoito antaa keskusteluapua ja muita sielunhoidollisia palveluja sairaaloissa ja muissa terveydenhuollon toimintayksiköissä.

Kirkon **perheneuvonnan** tehtävänä on sielunhoidon ja terapeutin keskustelun avulla tukea ja auttaa parisuhteen ja perheen ongelmissa sekä elämän kriisitilanteissa.

Suurissa seurakuntayhtymissä ja seurakunnissa voi olla jatkuvassa päivystysvalmiudessa **kuolinviestipäivystystä** varten yksi henkilö, joka poliisiin kutsuessa lähtee poliisiin mukaan viemään viestiä äkillisestä kuolemantapauksesta vainajan omaisille. Päivystysvuorolista toimitetaan säännöllisesti poliisilaitokselle ja valmiuspäällikölle. Tilanteen vaatiessa kuolinviestipäivystystä vahvennetaan. Kuolinviestipäivystäjät ovat henkisen huollon ammattilaisia. Valmiussuunnitelman liitteenä on luettelo kuolinviestipäivystykseen sitoutuneista työntekijöistä yhteystietoineen.

7 VAINAJIEN HUOLTO

7.1 Vainajien huoltoa koskevat säännökset ja yhteistoiminta

Vainajien huolto toteutuu yhteistoimintaketjuna, jossa ovat mukana vainajan omaisten lisäksi yleensä esimerkiksi poliisi, sairaalat, hautausliikkeet ja kirkko. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) vastaa asianomaisten lakien perusteella asiasta normaalioloissa ja ohjaa ja valvoo kuolemansyyn selvittämistä sekä vainajien tunnistamista, säilyttämistä, käsittelyä, kuljetuksia ja hautaamista. Vainajien huollon toteuttaminen ja erityisesti varautumisjärjestelyt edellyttävät yhteistyötä, johon osallistuvat huomattavan monet eri toimijat, kuten vainajan omaiset, poliisilaitos, pelastuslaitos, puolustusvoimat, sairaanhoitopiiri, kuntien sosiaali- ja terveystoimet, seurakunnat ja hautausliikkeet. Lisäksi poikkeusoloissa yhteistyöhön liittyy mukaan myös hiippakunnan tuomiokapituli hautausmaiden välittömän johtamisen ja valvonnan sekä viranomaisyhteistyön järjestämiseksi. Poliisi vastaa kuolemansyyn selvittämisestä. Terveydensuojeluasetukset liittyvät kuolemansyyn selvittämiseen.¹⁵

Vainajien hautaaminen on hautausmailla¹⁶ evankelis-luterilaiselle kirkolle uskottu yhteiskunnallinen palvelutehtävä, jonka hoitamiseen kirkon tulee varautua kaikissa oloissa. Hautausmaalaki velvoittaa seurakunnat pitämään yleisiä hautausmaita. Lain keskeisiä lähtökohtia ovat arvokkuuden ja kunnioittavuuden vaatimusten täyttyminen ruumiin ja tuhkan käsittelyssä ja hautausmaan hoidossa sekä vainajan katsomuksen kunnioittaminen.

Vainajien huolto on mitoitettu normaaliolojen tarpeen mukaan. Yhteiskunnan häiriötiloissa ja poikkeusoloissa tarve voi äkillisesti kasvaa vainajien määrän kasvaessa. Vainajien hautaamista koskevista hautausmaailain säännöksistä voidaan sodissa, luonnonkatastrofeissa, suuronnettomuuksissa, vakavissa epidemioissa tai muissa vastaavissa olosuhteissa poiketa, jos olosuhteet sitä välttämättä edellyttävät (hautausmaalaki 8:25). Tällöin mm. haudan sijainti, hautaamistapa ja hautaamisajankohta voivat poiketa vainajan tai hänen lähimpien omaistensa toivomuksista eikä esimerkiksi aluehallintoviraston lupa hautausmaan perustamiseksi ole välttämätön. Vakavissa epidemioissa tunnistetut vainajat haudataan tarvittaessa mahdollisimman nopeasti tartuntavaaran vuoksi. Vainajien hautaaminen lain mukaisesti hautausmaihin ei normaaliolojen palaututtuakaan ole välttämättä mahdollista tai tarkoituksenmukaista.

7.2 Hautausmaiden varautuminen

Seurakunnan tulee varata riittävä hautausmaasta vastaava henkilöstö, sekä pappeja että muuta henkilökuntaa, tehtävästä suoriutumiseen. Henkilöstöä vahvistetaan tilanteen mukaan normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

¹⁵ Laki kuolemansyyn selvittämisestä 459/1973 ja 1065/2009, Laki poliisin säilyttämien henkilöiden kohtalosta 841/2006, Terveydensuojeluasetus 1280/1994

¹⁶ Hautausmaalaki 457/2003 ja 1451/2009

Vahvistuksia voidaan osoittaa hautaustoimen omasta henkilöstöstä muuttamalla sisäistä tehtäväjakoa tai käyttämällä seurakunnan muuta henkilöstöä. Vainajien huoltoon voidaan kouluttaa lisähenkilöitä myös vapaaehtoisista, jotka voivat toimia esimerkiksi opastus- ja muissa informaatiotehtävissä vakinaisen henkilökunnan lisäksi. Lisähenkilöstön koulutuksessa kiinnitetään huomiota omaisten kohtaamisen henkisiin ja hengellisiin kysymyksiin. Hautaustoimen ulkoistaneiden seurakuntien tulee sopimusmenettelyin huolehtia siitä, että hautaustoimea toteuttavien yritysten henkilö- ja konevaraukset on suunniteltu siten, että ne varmistavat hautaustoimen toteutumisen myös poikkeusoloissa.¹⁷

Henkilöstövarausten ohella varautumiseen liittyy työkoneiden sekä toimi- ja säilytystilojen, etenkin kylmäsäilytystilojen, riittävyyden varmistaminen. Seurakunnan omien säilytystilojen lisäksi selvitetään mahdollisuus muiden, esimerkiksi terveyskeskusten yhteydessä olevien kylmäsäilytystilojen käyttämiseen. Jos on olemassa tartuntavaara tai vainajien lukumäärä on poikkeuksellisen suuri, vainajat tulee haudata niin nopeasti kuin mahdollista.

Seurakunnan hautausmaan vapaan hautausalueen määrä käy ilmi seurakunnan hautakirjasta. Jotta puolustusvoimat ja seurakunnat voivat poikkeusoloissa yhteisvoimin turvata vainajien ja kaatuneiden huollon asianmukaisen toteutuksen, tulee puolustusvoimilla olla tieto seurakunnan hautausmaista ja niiden arvioidusta vapaiden hautausmaiden lukumäärästä sekä käytössä olevista vainajien säilytystiloista ja niiden arvioidusta säilytyskapasiteetista. Tiedot sekä niissä tapahtuneet muutokset ilmoitetaan sotilasviranomaisille (aluetoimistoon) henkilövarausten tekemisen yhteydessä.

Seurakunnan hautausmaalla tulee olla alue, joka pidetään varattuna suuronnettomuuden sekä poikkeusolojen aiheuttamaan tarpeeseen. Yhteistyössä kunnan viranomaisten kanssa voidaan lisäksi sopia aluevarauksista uuden hautausmaan perustamiseksi tarvittaessa. Hautausmaan perustamisessa on otettava huomioon vedenottamoiden ja pohjavesialueiden sijainti.

7.3 Poikkeusoloihin liittyvä vainajien huolto

Kaatuneiden sotilaiden huollosta Suomessa vastaa puolustusvoimat yhteistyössä eri viranomaisten kanssa. Kaatuneeksi katsotaan poikkeusoloissa puolustusvoimien palveluksessa kuollut henkilö. Kaatuneiden huollon järjestelyihin liittyy yhteistoiminta esimerkiksi vainajan omaisten, poliisin, oikeuslääkinnän, sairaaloiden, hautausliikkeiden ja seurakuntien kanssa. Puolustusvoimien kaatuneiden huollon ohjeistus on päivitetty vuosina 2013–2015. Uusi Kaatuneiden huollon opas (KAATHOPAS) ilmestyi vuonna 2015. Opas antaa perusteet kaatuneiden huollon suunnitteluun ja viranomaisyhteistyöhön. Puolustusvoimissa on vuonna 2018 päivitetty ohjeet normaaliolojen toimenpiteistä kuolemantapauksissa puolustusvoimissa. Tämä määräys (HM807/29.1.2018) koskee Puo-

¹⁷ Mallilauseita sopimukseen löytyy Huoltovarmuuskeskuksen verkkosivuilta <https://www.huoltovarmuuskeskus.fi/sopiva/>

lustusvoimien kaikkia henkilöstöryhmiä mukaan lukien palveluksessa olevat asevelvolliset sekä ulkomaan tehtävissä palveleva henkilöstö.

Puolustusvoimien kaatuneiden huolto perustuu voimassa olevaan lainsäädäntöön ja niihin määräyksiin, joita on annettu esimerkiksi kuolemansyyn selvittämisestä. Valmiuden kohottamisvaiheen aikana kaatuneiden huollossa tukeudutaan normaaliolojen tavoin terveyskeskuksiin ja sairaaloihin sekä hautaustoimistoihin. Poikkeusolojen osalta puolustusvoimissa varaudutaan antamaan erillisohjeita, jotka perustuvat valmiuslain toimivaltuuksiin. Pääesikunta vastaa kaatuneiden huoltoon liittyvien teologisten erityiskysymysten selvittämisestä sekä yhteistyöstä evankelis-luterilaisen kirkon ja ortodoksisen kirkkokunnan, rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien ja viranomaisten kanssa valtakunnan tasolla.

Poikkeusoloissa kaatuneet (vainajat) pyritään evakuoimaan ja hautaamaan omaisten ja vainajan toivomusten mukaiseen kotiseudun hautausmaahan. Hautausjärjestelyistä sekä siihen liittyen mahdollisesta tuhkaamisesta vastaavat hautaustoimilain mukaisesti ensisijaisesti omaiset tai vainajan toivoma henkilö, toissijaisesti kunnat. Poikkeusoloissa hautausjärjestelyistä voi vastata myös puolustusvoimat.

Valtiokonttori päättää kaatuneiden huoltoon liittyvistä hautauskustannuksista sekä mahdollisista hautausavustuksista.

Seurakuntien valmiussuunnitelmiin sisältyvät vara-alueet hautausmaille normaaliolojen häiriötilanteita – kuten suuronnettomuuksia – ja poikkeusoloja varten. Niitä tilanteita varten, joissa ei ole edellytyksiä kaatuneiden evakointiin kotiseudulle, varaudutaan heidät hautaamaan *sotilashautausmaihin*. Sotilashautausmaalla tarkoitetaan seurakunnan tai seurakuntayhtymän hautausmaan osaa, jota puolustusvoimat sopimusperusteisesti käyttää tunnistettujen tai tuntemattomien kaatuneiden hautaamiseen.

Sotilashautausmaata ei perusteta erikseen, vaan se kuuluu jo olemassa olevaan ja perustettuun hautausmaahan ja se voidaan sopimuksen pohjalta ja sen määrittelemällä tavalla ottaa tarvittaessa käyttöön. Jos hautausmaata, jonka osa sotilashautausmaa on, ei ole vihitty, se voidaan erikseen sovitusti vihkiä ennen kuin sitä ryhdytään käyttämään.

Hautaustoimilain perusteella hautaamisessa pyritään aina pysyvään järjestelyyn. Sotilashautausmaalle haudatut vainajat (ruumiit tai tuhkat) saadaan lain mukaan siirtää toiseen hautaan, esimerkiksi kotiseudulle, erityisen painavista syistä aluehallintoviraston luvalla. Terveysturvallisuuden ja -asetuksen mukaan haudattujen ruumiiden myöhempi siirtäminen edellyttää myös kunnan terveydensuojeluviranomaisten luvan saamista sekä viranomaisten edustajan läsnäoloa siirron tapahtuessa. Hautaustoimilain mukaan sodissa tai muissa vastaavissa olosuhteissa kuolleiden hautaamisessa voidaan poiketa lain säännöksistä, jos olosuhteet sitä välttämättä edellyttävät.

Puolustusvoimien logistiikkalaitos laatii normaalioloissa sopimukset poikkeusoloja varten sotilashautausmaista seurakuntien tai seurakuntayhtymien kanssa, jotka ovat lailla velvoitettuja yleisten hautausmaiden ylläpitämiseen. Seurakunta tai seurakuntayhtymä huolehtii siitä, että hautausmaan tietyn alueen varaaminen ja sopiminen käyttötarkoitukseltaan sotilashautausmaaksi tulee asianmukaisesti merkityksi seurakunnan tai seurakuntayhtymän hautaustoimen ohjesääntöön sekä kyseisen hautausmaan hautausmaakaavaan ja hautausmaan käyttösuunnitelmaan.

Puolustusvoimissa voidaan poikkeusoloissa joutua hautaamaan kaatuneita sotilaita *kenttähautoihin* erikseen ohjeistetusti. Tällöin lähtökohtana on, että vainajia ei siunata hautaamisen yhteydessä, että hautaaminen on väliaikainen ratkaisu, haudoista laaditaan kenttähautaseloste ja vainajat varaudutaan siirtämään myöhemmin varsinaisiin hautoihin seurakunnan hautausmaalle.

8 KIRKKO, SEURAKUNNAN KIINTEISTÖT JA RAKENNUSSUOJELU

8.1 Kiinteistötoimen varautuminen

Kiinteistötoimi turvaa omalta osaltaan edellytykset seurakunnan julistus- ja avustustoiminnalle sekä hallinnolle. Kiinteistötoimen varautumisen perustana ovat normaaliolojen suojelujärjestelyt.

Omatoiminen varautuminen on onnettomuuksia ehkäisevää turvallisuussuunnittelua, jonka tarkoituksena on henkilöiden ja omaisuuden sekä ympäristön suojaaminen vaaratilanteissa sekä varautuminen sellaisiin pelastustoimenpiteisiin, joihin omatoimisesti kyetään. Pelastuslaki määrää, että rakennuksen omistaja ja haltija, teollisuus- ja liiketoiminnan harjoittaja, virasto, laitos ja muu yhteisö on velvollinen ehkäisemään vaaratilanteiden syntymistä, varautumaan henkilöiden, omaisuuden ja ympäristön suojaamiseen vaaratilanteissa ja varautumaan omatoimisiin pelastustoimenpiteisiin. Varautumiseen kuuluvat siten kiinteistöturvallisuus, palo-, murto- ja rikosturvallisuus sekä kulunvalvonta, valmiushenkilöstön koulutus, ensiapuvalmiuksien ylläpitäminen ja suojelutehtäviin perehdyttäminen.

Kiinteistöjen *pelastussuunnitelmissa* annetaan toimenpideohjeet onnettomuustilanteissa toimimista varten. Kutakin kiinteistöä varten on oma pelastussuunnitelmansa ja oma valmiusorganisaationsa. Pelastussuunnitelmat tarkastetaan vuosittain. Kohteet, joihin on laadittava pelastussuunnitelma, on lueteltu pelastustoimesta annetun asetuksen 1 §:ssä¹⁸.

Poikkeusolojen tilavarauksia varten laaditaan *kiinteistötoimen valmiussuunnitelma* (ks. liite 5), jossa yksilöidään seurakunnan kaikki toimitilat ja niiden käyttötarkoitus poikkeusoloissa. Suunnitelmaan sisältyy luettelo seurakunnan kiin-

¹⁸ Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta 407/2011

teistöissä olevista kiinteistökohtaisista väestönsuojista. Lisäksi siinä määritellään esimerkiksi se, minkä kiinteistöjen lämmittäminen poikkeusoloissa lopetetaan, mikäli lämmityspolttoainetilanne sitä edellyttää, sekä pitkäkestoisten sähkökatkosten varalta tehtävät toimenpiteet vesijohtoverkoston ja teknisten laitteiden suojaamiseksi. Suunnitelman muutokset toimitetaan aluehallintoviraston varautumisen ja pelastustoimen vastuualueelle, missä tilavaraustietokanta päivitetään tietojen perusteella.

8.2 Tilojen luovuttaminen muuhun kuin seurakunnalliseen käyttöön

Seurakunnat voivat suuronnettomuuden tai poikkeusolojen yhteydessä joutua luovuttamaan käytössään olevia kiinteistöjä tilapäisesti muuhun käyttöön, esimerkiksi evakuoitujen majoittamiseen ja ruokailuun. Kiinteistötoimen valmiussuunnitelmaan tehdään tilavaraukset tällaista tilannetta varten.

Kiinteistötoimen valmiussuunnittelussa tulee ottaa huomioon myös laajamittaisen maahantulon vaikutukset esimerkiksi leirikeskusten tai muiden tilojen käyttöön. Muita seurakunnan kiinteistöjen käyttöön vaikuttavia normaaliolojen häiriötilanteita ovat esimerkiksi pandemia ja talvella sattuva laajamittainen sähkökatkos.

Kunnallisten viranomaisten kanssa sovitaan niistä seurakunnan tiloista, joita kunta tarvitsee käyttöönsä poikkeusoloissa. Leirikeskusten tiloja voidaan käyttää tilapäissairaaloina tai tilapäismajoituksena esimerkiksi onnettomuudessa kadonneiden tai menehtyneiden omaisille tai asuntonsa menettäneille. Seurakunta huolehtii, että leirikeskuksissa toimivalla henkilökunnalla on riittävästi osaamista ja valmiuksia toimia häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

Laajamittaisen maahantulon yhteydessä saattaa ilmetä väliaikaismajoituksen tarvetta. Väliaikaismajoituksen tulee tarjota ihmisille suoja, ravinto, saniteettitilat ja turva. Laajamittaisen maahantulon kysymyksistä vastaavat tällä hetkellä ELY-keskukset. Sopimus väliaikaismajoituksen järjestämisestä tehdään Maahanmuuttoviraston kanssa. Seurakunta voi hoitaa osan väliaikaismajoituksen edellyttämistä palveluista ostopalveluna. Maahanmuuttovirasto on velvollinen kattamaan toiminnasta aiheutuvat taloudelliset kulut. Väliaikaismajoituksen suunnitelma ja sen edellyttämä koulutus on hyvä laatia ja toteuttaa yhteistyössä Suomen Punaisen Ristin kanssa.

Seurakunnan kirkolliset rakennukset on määritelty kirkkolaissa (KL 14:2). Niitä ovat kirkot ja kellotapulit, siunaus- ja hautauskappelit sekä hautausmaalla olevat niihin rinnastettavat rakennukset. Kirkkojärjestyksen mukaan (KJ 14:2) kirkkoa saa käyttää vain sen pyhyyteen soveltuviin tarkoituksiin. Kirkon käyttämisestä päättävät kirkkoherra ja kirkkoneuvosto tai seurakuntaneuvosto yhdessä. Kirkkoherralla on velvollisuus valvoa kirkon käyttöä.

8.3 Kiinteistöjen ja irtaimiston suojeleminen

Kirkolliset rakennukset ovat merkittävä osa kansamme historiallisesti tärkeätä kulttuuriomaisuutta. Kulttuuriomaisuuden säilyminen jälkipolville varmistetaan sen suojaamisella. Kirkkolain 14 luvun 5 §:n mukaan kirkollinen rakennus, joka on rakennettu ennen vuotta 1917, on suojelunalainen. Kirkkohallitus voi määrätä myös tätä nuoremman kirkollisen rakennuksen suojeltavaksi tietyin edellytyksin. Rakennuksen suojeleminen käsittää myös sen kiinteän sisustuksen, siihen liittyvät maalaukset ja taideteokset sekä rakennuksen piha-alueen.

Kansainvälisen Geneven sopimuksen (1949) ensimmäisellä lisäpöytäkirjalla (1977) rajoitetaan oikeutta hävittää siviiliväestön henkiinjäämiselle tärkeää omaisuutta. Suojeleminen ulottuu myös rakennuksiin. Punainen risti ja punainen puolikko ovat suojamerkkejä, joiden loukkaamattomuutta tulee kunnioittaa. Suojamerkeillä varustetut rakennukset eivät saa millään tavoin ottaa osaa taisteluihin. Haagin sopimus eli Unescon yleissopimus kulttuuriomaisuuden suojelusta aseellisen selkkauksen sattuessa (1954) suojelee kulttuurisesti tai historiallisesti merkittäviä paikkoja ja kohteita hyökkäykseltä, väärinkäytöltä tai turmelemiselta sodan aikana. Kulttuuriomaisuus voidaan tunnistamisen helpottamiseksi varustaa selvästi erottuvalla määräysten mukaisella tunnusmerkillä (ns. sininen kilpi).

Em. sopimuksista huolimatta seurakunnan tulee itse suojata kulttuuriomaisuutensa ja tarvittaessa siirtää se turvalliseen paikkaan poikkeusoloissa. Kirkkojärjestyksessä (KJ 23:6) määrätään, että seurakunnan on erityisellä huolella hoidettava seurakunnan arkistoon kuuluvia asiakirjoja, omistamiaan muinaisesineitä sekä kirkkoon ja hautausmaahan liittyviä arvoesineitä. Niiden säilyminen tulee turvata myös poikkeusoloissa (ks. liite 9).

Tarvittaessa kulttuuriomaisuus suojataan siirtämällä se mahdollisuuksien mukaan turvaan. Seurakunnat vastaavat omassa käytössään olevien tilojen irtaimiston suojelusta, evakuointisuunnitelmasta ja mahdollisesta evakuoinnista. Viranomaisten toimeenpanemat evakuoinnit toteutetaan yhteistyössä väestönsuojeluviranomaisten kanssa.

9 VÄESTÖNSUOJELU SEKÄ VÄESTÖN JA TOIMINTOJEN EVAKUOINTI

9.1 Väestönsuojaaminen

Väestönsuojelulla tarkoitetaan Geneven yleissopimusten I lisäpöytäkirjassa tarkemmin määriteltyjen tehtävien suorittamista, joiden tarkoituksena on siviiliväestön suojeleminen vihollisuuksien ja onnettomuuksien vaaroilta ja auttaminen selviytymään niiden välittömiltä vaikutuksilta sekä välttämättömien edellytysten luominen eloonjäämiselle.

Kansainvälisen humanitäärisen oikeuden näkökulmasta väestönsuojelussa on kyse lähinnä siitä, että väestönsuojeluorganisaatioille myönnetään status, joka

takaa niille suojelun niiden suorittaessa tehtäviään, ja tunnus, josta ne voidaan tunnistaa. Nämä molemmat myöntää sisäasiainministeriö tilanteen niin edellyttäessä. Väestönsuojelutehtäviä suoritetaan ainoastaan aseellisten konfliktien aikana. Seurakuntien työntekijöiden tehtäviin kuuluisivat lähinnä seuraavat:

Lääkintähuolto (mukaan lukien ensiapu ja hengellinen huolto)

Siviiliväestön kärsimykset aseellisen konfliktin aikana synnyttävät tarpeen antaa hengellistä apua kuoleville ja haavoittuneille ja suojelua hengelliselle henkilöstölle pelastustoimen, lääkintähuollon ja ensiavun henkilöstön rinnalla. Tavoitteena ei ole kuitenkaan edellyttää valtioita järjestämään hengellistä väestönsuojeluhenkilöstöä vaan varmistaa, että tällaista henkilöstöä kunnioitetaan siellä, missä sitä on.

Surmansa saaneista huolehtiminen

Surmansa saaneista huolehtiminen on välttämätön julkinen palvelu, jolle on pakkottavia humanitäärisiä, esteettisiä, hyvän tavan mukaisia ja hygieenisiä syitä. Kuolleiden hautaaminen tai tuhkaaminen on aina luonteeltaan kiireellistä. Kiireellisyydellä on tarkoitus korostaa väestönsuojelun täydentävää luonnetta sen suorittaessa toimintaa, joka normaalisti kuuluu julkisen hallinnon vastuulle.

9.2

Väestön evakuointi

Evakuointi on yksi väestön suojaamiskeinoista. Useissa tilanteissa ensisijainen vaihtoehto kuitenkin on suojata väestö vakinaisilla asuinsijoillaan käyttäen tarvittaessa väestönsuojia. Väestön evakuoinnilla tarkoitetaan viranomaisten johdolla tapahtuvaa väestön tai sen osan siirtämistä vaaran uhkaamalta alueelta turvallisemmalle alueelle. Evakuoinnit suunnitellaan sekä normaali- että poikkeusoloja varten. Velvoitteet sisältyvät pelastuslakiin, valtioneuvoston asetukseen pelastustoimesta, valmiuslakiin ja kunkin toimialan omiin säädöksiin. Evakuointi toteutetaan pelastusviranomaisen johdolla yhteistyössä poliisin, sosiaali- ja terveysviranomaisten sekä ELY-keskuksen kanssa. Vastuun on suunniteltu siirtyvän ELY-keskuksilta maakunnille vuoden 2020 alusta.

Väestöä voidaan evakuoida kunnan sisällä, kunnasta pois ja kuntaan. Normaaliooloissa väestöä voidaan joutua evakuoimaan esimerkiksi tulipalon, räjähdysonnettomuuden, myrkkyonnettomuuden tai pitkäaikaisen sähkö-, vesi- tai lämpökatkon takia. Jokaisen kunnan on tarvittaessa pystyttävä ottamaan vastaan väestöä ja osoittamaan heille majoituspaikat. Huolto toteutetaan kaupungin sosiaali- ja terveystoimen valmiussuunnitelman mukaisesti.

Kodittomien ja hädänalaisten auttaminen on tärkeä osa kristillisen palvelun perinnettä. Seurakunnat tukevat evakuointeja omien voimavarojensa mukaisesti esimerkiksi sijoittamalla evakuoituja omiin kiinteistöihinsä tai osallistamalla väestön evakuointiin pitämällä väestökirjanpitoa evakuoituista henkilöistä. Vastuu evakuointivalmiudesta kuuluu seurakunnassa ensisijaisesti diakoniatyölle. Seurakunnan vastuut ja varautumisjärjestelyt määrittellään yhdessä kunnan viranomaisten kanssa. Valmiussuunnittelussa tulee ottaa huomioon mm. leirikeskusten majoituskapasiteetti.

9.3 Omien toimintojen evakuointi

Seurakunta voi häiriötilanteissa tai poikkeusoloissa joutua siirtämään omat palvelunsa ja materiaalinsa väistötiloihin. Evakuointipäätökset tehdään pelastusviranomaisten kanssa käytävien neuvottelujen perusteella uhkakuvan mukaisesti.

Valmiussuunnitelmassa määritetään varapaikat seurakunnan toiminnoille. Esimerkiksi kirkkoherranvirasto voidaan siirtää tilanteen niin vaatiessa seurakunnan leirikeskukseen.

10 VIESTINTÄ

Seurakuntaa koskevasta tiedotusveloitteesta säädetään kirkkojärjestyksessä (KJ 7:9) seuraavasti: "Seurakunnan jäsenille on sopivin tavoin annettava riittävät tiedot yleistä mielenkiintoa herättävistä vireillä olevista seurakunnan ja seurakuntayhtymän asioista, niitä koskevista suunnitelmista, asioiden käsittelystä ja tehdyistä ratkaisuista. Kirkkoneuvoston tehtävänä on johtaa ja valvoa tätä seurakunnan tiedotustoimintaa."

Seurakunnan tulee hoitaa tiedotusveloitettaan kaikissa olosuhteissa niin, että seurakuntalaisilla on tieto seurakunnan toiminnasta – jumalanpalveluksista, kirkollisista toimituksista ja kirkonkirjojenpitoon vaikuttavista asioista. Seurakunnan sisäiseen tiedotukseen kuuluu tiedottaminen työntekijöille ja luottamushenkilöille. Julkiseen tiedotustehtävään kuuluu uutis- ja tiedotuspalvelu tiedotusvälineille. Lisäksi seurakunnassa on varauduttava siihen, että poikkeusoloissa seurakunnan alueella oleskelee esimerkiksi evakuoituja henkilöitä, ja heillä on omia tietotarpeita.

Häiriötilanteissa edellytetään nopeaa reagointia ja tavallista tehokkaampaa viestintää. Kansalaisten tiedontarve on tavallista suurempi, ja tehokkaalla viestinnällä kriisin laajenemista voidaan ehkäistä tai kriisin vaikutuksia hillitä. Viestinnän tavoitteena on antaa tilanteesta oikea ja ajantasainen kuva sekä asianosaisille että julkisuuteen, henkilökunnalle ja luottamushenkilöille. Viestintä tukee seurakunnan toiminnan edellytysten ylläpitämistä ja toiminnan jatkumista.

Häiriö- ja onnettomuustilanteessa tiedottamisen hoitaa toiminnasta vastaava viranomainen. Seurakunnan puolesta tiedotusvälineisiin on yhteydessä sovitusti kirkkoherra tai tiedottaja. Tiedottamisella tarkoitetaan kriisiviestinnässä tiedottamista yleisölle ja oman organisaation henkilöstölle mutta ei tilanneorganisaation eri toimijoiden välistä tiedonkulkua. Tiedottaminen tukee johtamista häiriötilanteessa. Samalla se liittyy henkiseen huoltoon, sillä asiallisella tiedottamisella vaikutetaan yleiseen ilmapiiriin ja yleisön mielialoihin.

Kriisitiedottamisessa on pyrittävä läheiseen yhteistyöhön mm. pelastuslaitoksen ja poliisin tilannejohdon, kunnan tiedotuksesta vastaavien, henkisen huollon

toimijoiden, kirkon tiedotuskeskuksen ja hiippakunnan tuomiokapitulin kanssa. Seurakunnat tiedottavat oma-aloitteisesti vain omista toimistaan. Kaikessa tiedottamisessa suojellaan yksityishenkilöiden yksityisyyttä. Asianosaisten tietoja ei anneta julkisuuteen.

Häiriötilanteissa kirkkoon ja sen edustajiin kohdistuu odotuksia, jotka koskevat tulkinnan ja merkityksen antamista tapahtuneelle, surun ja epävarmuuden käsittelyä ja pukemista sanoiksi sekä ennen kaikkea kristillisen toivon tuomista tilanteeseen. Laajoille kansalaispiireille kirkon viestit välittyvät näissä tilanteissa pääosin tiedotusvälineiden kautta. Sen vuoksi on varmistettava, että yhteistyö median kanssa toimii sujuvasti.

Seurakunta vastaa omalta osaltaan tilannearvioista ja tehtävänjaosta sekä arvioi kriisin laajuuden ja tarpeelliset toimet. Kriisiviestintää varten laaditaan seurakunnassa *erillinen viestintäsuunnitelma*, joka sisältää välttämättömät toimenpiteet ja yhdyshenkilöt yhteystietoineen kriisin varalta. Keskeisistä vastuuhenkilöistä välitetään kootusti tiedot hiippakunnan tuomiokapituliin ja kirkon tiedotuskeskuksen kriisiviestintään. Kriisiviestintäorganisaation koolle kutsumista ja viranomaisten ja tiedotusvälineiden informoimista varten osaksi viestintäsuunnitelmaa laaditaan *hälytystaulukko*.

Kriisiviestintää koskevat ohjeet ovat kirkon tiedotuskeskuksen verkkopalvelussa¹⁹.

11 VALMIUSSUUNNITELMAN YLLÄPITO JA HENKILÖSTÖN KOULUTUS

11.1 Suunnitelman hyväksyminen ja päivittäminen

Valmiussuunnitelman ja siihen tehtävät periaatteelliset muutokset hyväksyy seurakunnissa kirkkoneuvosto ja seurakuntayhtymissä yhteinen kirkkoneuvosto. Kirkkoneuvosto tai yhteinen kirkkoneuvosto tarkistaa suunnitelman toimikautensa jälkimmäisenä vuotena. Tekniset muutokset suunnitelmaan tekee valmiuspäällikkö virkamiestyönä. Valmiussuunnitelma tulee päivittää tarvittaessa ja kahden vuoden välein. Päivityksestä vastaa kirkkoherra.

Valmiussuunnitelman liitteissä käsitellään käytännöllisluonteisia ja yksityiskohdaisia valmiusjärjestelyjä, joita ei ole välttämättä tarpeen käsitellä kirkkoneuvostossa tai yhteisessä kirkkoneuvostossa. Kirkkoneuvosto tai yhteinen kirkkoneuvosto voi antaa toimivallan liitteiden hyväksymiseen esimerkiksi kirkkoherralle, valmiuspäällikölle tai valmiustoimikunnalle.

¹⁹ Verkkosivulla: <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content328EB7>

Erillissuunnitelmien tarve arvioidaan seurakuntakohtaisesti. Pakollisia ovat tietoturva- ja viestintävalmiussuunnitelmat sekä kiinteistötoimen valmiussuunnitelma. Ohjeistuksen lopussa on esimerkkejä muista suunnitelman liitteistä.

11.2 Suunnitelman jakelu ja arkistointi

Hyväksytty valmiussuunnitelma lähetetään tiedoksi hiippakunnan tuomiokapitulille. Lisäksi se annetaan tiedoksi toimintayksiköiden vastuuhenkilöille, joita samalla informoidaan siitä, miten suunnitelma saatetaan muun henkilöstön tietoon.

Valmiussuunnitelma ja sen liitteet ovat lähtökohtaisesti julkisia mutta salassa pidettäviä niiltä osin kuin niissä ilmenee henkilöihin liittyviä salassa pidettäviä asioita (523/1999) tai seurakuntaan liittyviä asioita, jotka julkisina haittaisivat seurakunnan toimintaa ja turvallisuutta. Salassa pidosta on säädetty viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 8 kohdan nojalla. Valmiussuunnitelmasta ja sen liitteistä saa antaa tietoja seurakunnan työntekijöille ja muille yhteistyötahoille vain siinä laajuudessa kuin kunkin näiden tehtävien hoitamisen kannalta on tarpeen.

Valmiusharjoitusten ja toimintatilanteiden asiakirjamateriaali ja tiedotusaineisto kootaan valmiusarkistoon. Valmiusarkistoa säilytetään lukittavassa arkistokaapissa. Arkistomateriaalia käytetään valmiustoimien arviointiin ja jatkuvaan kehittämiseen.

11.3 Henkilöstön koulutus

Valmiussuunnitelmaan liittyvän koulutuksen tavoitteena on luoda seurakunnan valmiusorganisaatiolle jatkuva valmius, johon perustuen organisaatio pystyy hoitamaan sille määrätyt tehtävät ja kykenee yhteistoimintaan seurakunnan sisällä sekä viranomaisten ja muiden toimijoiden kanssa.

Henkilöstölle järjestetään sekä valmiustoimen peruskoulutusta että tehtäväkohtaista erityiskoulutusta. Kaikki työntekijät perehdytetään valmiussuunnitelmaan.

Valmiuden syntyminen edellyttää säännöllistä harjoittelua organisaation sisällä ja yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa.

Koulutus- ja harjoitusyhteistyötä voidaan tehdä pelastusviranomaisten, poliisin, kirkkohallituksen, tuomiokapitulien ja aluehallintoviraston kanssa. Seurakunta voi esittää hiippakunnan tuomiokapituliin, ketkä valmiussuunnittelussa keskeiset henkilöt voidaan ohjata alueellisille maanpuolustuskursseille. Tarvittaessa myös pelastusopisto järjestää kohdennettua valmiuskoulutusta. Mahdolliset valmiuskoulutukset hyväksytään vuosittain seurakunnan henkilöstökoulutussuunnitelman yhteydessä.

Lisätietoja antaa kirkon valmiuspäällikkö Timo-Matti Haapiainen (timo-matti.haapiainen@evl.fi).

LIITTEET Malli valmiussuunnitelman rungoksi liitteineen

MALLI VALMIUSSUUNNITELMAN RUNGOKSI

Alla on malli seurakunnan/seurakuntayhtymän valmiussuunnitelman laatimisesta ja kirjaamisesta. Seurakunta/seurakuntayhtymä laatii suunnitelman omista lähtökohdista käsin ja suunnitelman eri kohdat kirjataan seurakunnan koon ja ominaispiirteiden mukaan. Seurakunnissa on katsottava, missä laajuudessa mitään otsikkoa on käsiteltävä. Tarpeen vaatiessa voidaan suunnitelmaan lisätä kohtia tai jättää joitakin kohtia (seurakunnan koosta tai ominaispiirteistä johtuen) vähemmälle tai kokonaan käsittelemättä. Lihavoidut kohdat on kuitenkin sisällytettävä jokaisen seurakunnan suunnitelmaan. Valmiussuunnitelma on mielekäs laatia muutaman sivun mittaisena runkoasiakirjana, johon lisätään liitteet. Liitteisiin sisällytetään esimerkiksi osoitteita ja henkilötietoja ja päivitettäviä tietoja. Tietojen muuttuessa ei tarvitse kirjoittaa ja hyväksyttää koko suunnitelmaa uudestaan, vaan liitteiden ylläpito ja päivittäminen sekä ajankohdan tasalle saattaminen riittää.

X:n seurakunnan/seurakuntayhtymän valmiussuunnitelma

1. Perusteet

1.1. Valmiussuunnittelun yleiset perusteet

- päätökset, säädökset, ohjeet, valmiussuunnitelman tarkoitus
- katso ohjeistus kappale 1.1

1.2. Ylläpito, päivittäminen ja hyväksyminen

- katso ohjeistus kappale 2.2

2. Uhkien arviointi

- merkittävät uhkat ja riskit paikallisen seurakunnan näkökulmasta

- ulkoisten tapahtumien (esimerkiksi suuronnettomuus) vaikutus seurakunnan rooliin alueellisena toimijana
- mitkä uhkat vaikuttavat omaan toimintaan
- arvioitava yhdessä kunnan ja pelastusviranomaisten kanssa
- katso ohjeistus kappale 1.2
- katso liite 3: Uhkien arviointi

3. Johtaminen

Kappaleessa voidaan käsitellä seuraavia asioita:

- toimintaedellytysten turvaaminen
- päätöksenteko häiriötilanteessa
- johtamisvastuu, valmiusryhmä tai valmiustoimikunta ja muut vastaavat toimijat
- kriisiviestintä ja tiedotusvastuut
- miten ja mihin tilannetietojen kootaan, miten tietoa välitetään, mihin viranomaisiin ollaan yhteydessä
- lisähenkilöiden rekrytointi ja sijaisjärjestelyt
- henkilöstön koulutus ja perehdyttäminen, erillinen koulutusliite

(4. Seurakuntatyön jatkuvuus häiriötilanteessa ja poikkeusoloissa)

- seurakuntatyön priorisointi häiriötilanteessa ja poikkeusoloissa
- katso ohjeistus kappale 5

(5. Häiriötilanteen jälkihoito)

- kuntien sosiaali- ja kriisipäivystys
- henkinen huolto
- kirkon (hiippakuntien) Hehu-ryhmien käyttäminen
- debriefing eli tilanteen jälkipuinti
- seurakunnan toiminnan palauttaminen normaalitilaan

Valmiussuunnitelmaan sisältyvät malliliitteet:

- Yhteystiedot ja hälytyskaavio (Liite 1)
- Uhka-arvio (Liite 3)
- Kiinteistöt (Liite 6)
- Seurakunnan valmiuskoulutus (Liite 11)

Seurakunnan valmiussuunnitelman liitteet

Liite 1: Yhteystiedot ja hälytyskaavio

- yhteystiedot voidaan kuvata hälytyskaavion muodossa
- valmiusryhmän tai valmiustoimikunnan, valmiuspäällikön ja mahdollisten muiden avainhenkilöiden yhteystiedot

Liite 2: Yhteistyötahojen yhteystiedot

- keskeisten henkilöiden tavoitettavuus

Liite 3: Uhkien arviointi

Liite 4: Häiriötilanteenaikainen toiminta

- tilannekuvan muodostamisen periaatteet
- valmiuspäivystäjä

Liite 5: Henkilövaraukset

- yhteistoiminta puolustusvoimien lähimmän aluetoimiston kanssa
- katso ohjeistus kappale 3.1

Liite 6: Kiinteistöt ja tilavaraukset

- kiinteistöjen tiedot
- yhteistoiminta ja neuvottelemine tilavarauksista kunnan kanssa
- katso ohjeistus kappale 3.2 ja 8

Liite 7: Ajoneuvo- ja kalustovaraukset

- varaukset esimerkiksi kaivinkoneet ja traktorit hautaus-toimen käyttöön
- seurakunnan käytössä olevien ajoneuvojen ajoneuvoluettelo
- toistaiseksi varaukset tehdään ELY-keskukseen (liikenne- ja infrastruktuurivastuualue)
- katso ohjeistus kappale 3.3 ja 3.4

Liite 8: Vainajien huolto

- vainajien huollon toimijat ja yhteistoiminta
- hautaus-toimen varautuminen
- katso ohjeistus kappale 7

Liite 9: Asiakirjojen suojaus

- on sisällytetty seurakunnan arkistosuunnitelmaan
- katso ohjeistus kappale 4.3.3

Liite 10: Kulttuurihistoriallisesti arvokkaat rakennukset, arvokas esineistö ja omaisuus

- luettelo
- toimenpiteet ja priorisointiperiaatteet häiriötilanteessa (esimerkiksi tulipalo, tulva, evakuointi)

Liite 11: Koulutus

- koulutussuunnitelma ja -seuranta
- kenet koulutetaan ja perehdytään, mitä koulutetaan, miten koulutetaan, kenen toimesta, milloin tai millä aikavälillä (vastuut ja vastuuhenkilöt)

Seurakunnan valmiussuunnitelmaan voidaan lisätä muitakin liitteitä tarpeen mukaan, esimerkiksi:

Liite 12: Ohjeistus kriisi- ja häiriötilanteisiin

Liite 13: Kriisiviestintäohje työntekijöille

Liite 14: Hehu-ryhmä ja sen toimintaohje

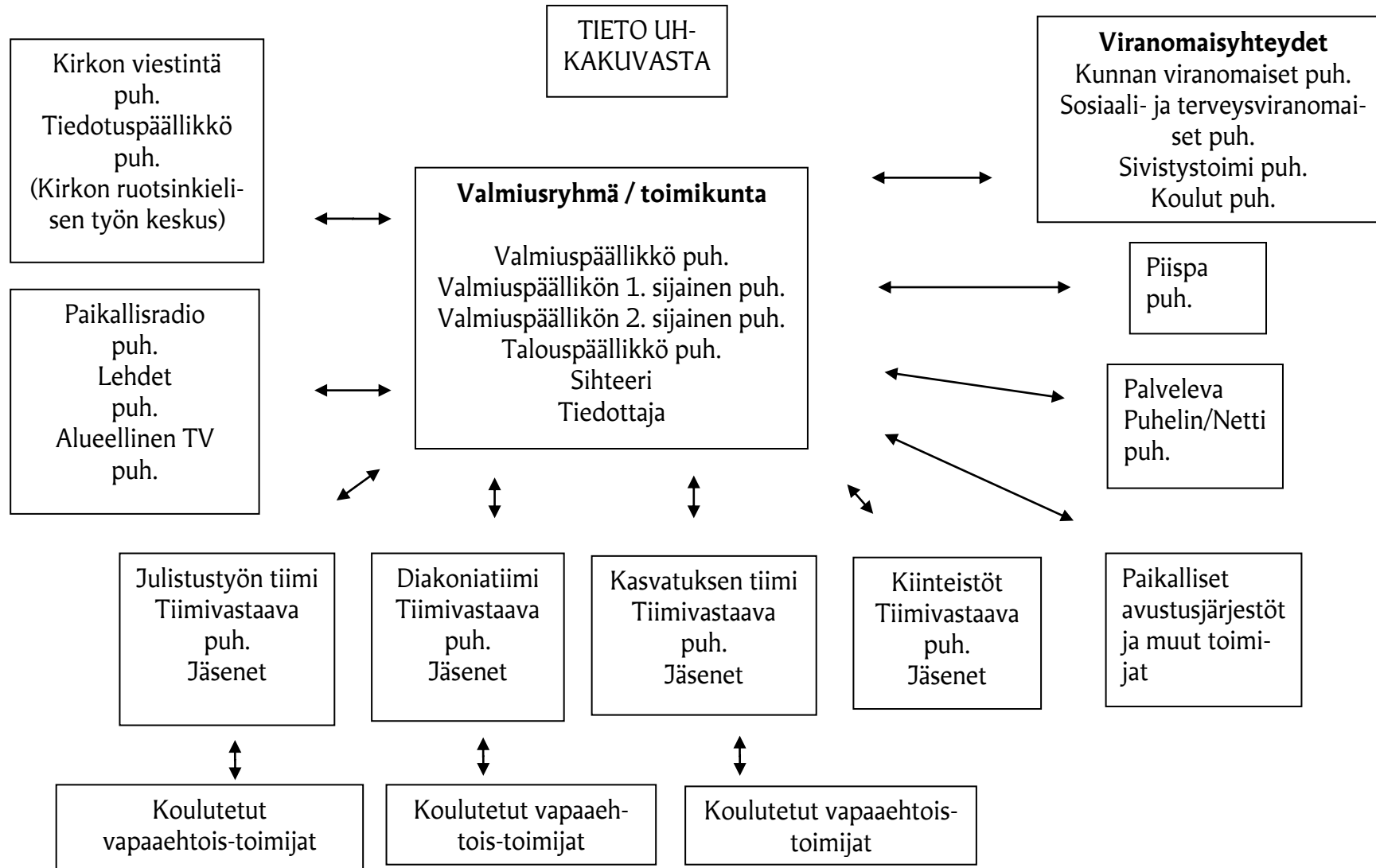
Liite 15: Tietoturvamääräykset

Esitetty valmiussuunnitelman runko ja liiteluettelo on malli eikä numerointijärjestystä tarvitse välttämättä noudattaa. Lihavoidut kohdat ja liitteissä 1-11 luetellut asiat on sisällytettävä suunnitelmaan.

Seuraavilla sivuilla on malleja joistakin yllä luetelluista liitteistä.

X:n SEURAKUNTA / SEURAKUNTAYHTYMÄ

Seurakunnan hälytyskaavio ja yhteystiedot
Päiväys: x.x.xxxx



Puolustusvoimat > Lomakkeet > Henkilövaraukset

Henkilöstön varaamisohje

Asevelvollisuuslain 89 §:ssä (1438/2007) on määritelty palvelukseen kutsumatta jättäminen yleisen tai sotilaallisen edun vuoksi. Toimenpidettä, jolla tämä toteutetaan, kutsutaan henkilövaraamiseksi (VAP). Puolustusvoimien aluetoimistot ratkaisevat asevelvollisia koskevat varaushakemukset.

Tämä ohje koskee viraston, laitoksen, yhteisön tai muun työnantajan (myöhemmin käytetään termiä varaaja) henkilövaraushakemuksen tekoa puolustusvoimille. Mikään ammatti tai tehtävä ei automaattisesti oikeuta henkilövaraamiseen ilman erillistä varaushakemusta.

Siviilipalveluskeskus ratkaisee siviilipalvelusvelvollisia koskevat varaushakemukset.

Kuljetusvälineiden, työkoneiden ja tilojen varaamisen ohjeistavat elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY).

Tämän henkilöstön varaamisohjeen lisäksi tulee tutustua valtioneuvoston periaatepäätökseen Yhteiskunnan turvallisuusstrategia (YTS) sekä Huoltovarmuuskeskuksen ja poolien antamiin ohjeisiin.

Puolustusvoimat järjestää varaamiseen liittyvää koulutusta. Tiedot seuraavista varaamiseen liittyvistä koulutustilaisuuksista saa ottamalla yhteyttä lähimpään aluetoimistoon.

Henkilövaraushakemus

Henkilövaraushakemus tehdään käyttäen varaajan omia henkilöluetteloita tai ohjeen lopusta löytyvällä vakiolomakkeella. Hakemus lähetetään siihen aluetoimistoon, jonka alueella varaajan toimipaikka sijaitsee. Varausesitykset käsittelee kunkin varattavaksi haettavan henkilön asuinpaikan mukainen aluetoimisto.

Varaaja vastaa oman henkilöstönsä varaamisesta sekä varaajan toimintaan olennaisesti vaikuttavista toimintaketjuista. Alihankinta-, ulkoistamis-, tms. sopimuksissa tulee huomioida myös alihankkijoiden varaustarpeet. Näissä asioissa otetaan tarvittaessa yhteyttä asianmukaiseen pooliin tai huoltorykmentin esikunnan teollisuusinsinööriin.

Perusvaraus tehdään silloin, kun varaaja laatii varaushakemuksen ensimmäistä kertaa tai varaajan organisaatiossa tai henkilöstössä tapahtuu huomattavia muutoksia. Perusvarauksessa varataan henkilöstö viiden vuoden määräajaksi.

Päivitysvaraauksessa varaushakemukseen ilmoitetaan ne varatut henkilöt, jotka eivät ole enää varaajan palveluksessa sekä heidät korvaava henkilöstö ja henkilölisäykset. Päivitysvaraus jatkaa perusvarauksen viiden vuoden määräaikaa koko toimipaikan varatun henkilöstön osalta.

Varattavaksi henkilöksi tulee ensisijaisesti esittää yli 35-vuotiaita henkilöitä.

Tietojen ylläpitämiseksi puolustusvoimien lähettämään tarkastuspyyntöön on vastattava, vaikka varaajalla ei olisi tarpeita henkilövarauksiin. Tällöin riittää ilmoitus puhelimitse asianhoitajalle. Ellei vastausta pyyntöön saada määräajassa, henkilövaraukset puretaan.

Julkisuuslain (621/1999) 24.1§:n 10 -kohdassa salassa pidettäväksi on määritelty asiakirjat, jotka koskevat muun muassa puolustusvoimien varustamista, kokoonpanoa sijoitusta tai käyttöä, jollei ole ilmeistä, että tiedon antaminen niistä ei vahingoita tai vaaranna maanpuolustuksen etua. Varaajan tulee asiakirjoja käsitellessään huomioida asiakirjan luottamuksellisuus käytössään olevan salassapitoluokituksen mukaisesti.

Varaajan tiedot

Varaajasta on esitettävä seuraavat tiedot:

- varaajan nimi
- varaajan posti- ja käyntiosoite
- asianhoitajan nimi ja yhteystiedot
- yritys- ja yhteisötunnus (Y-tunnus), valtion virastoista myös virastotunnus
- varaajan toimipaikkatunnus
- toimialaluokitus selväkielisenä sekä koodina

Henkilötiedot

Varattavaksi haettavat henkilöt kirjoitetaan varauksessa jaoteltuna toimipaikan tarkkuudella. Hakemuksessa ilmoitetaan mies- ja naispuolisen henkilöstön kokonaismäärät.

Henkilöistä ilmoitetaan seuraavat pakolliset tiedot:

- henkilötunnus
- sukunimi ja etunimet
- tärkeystunnus (henkilön tärkeys)

Henkilön tärkeystunnus

Aluetoimiston päätöksessä huomioidaan esitettävien henkilöiden tärkeystunnukset, jotka määrittävät henkilöiden tärkeyden yrityksen toiminnalle häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

Tärkeystunnukset ja niiden sisältö:

- RT (ratkaisevan tärkeä) = Tärkeimmät johto- ja muut pitkälle erikoiskoulutetut henkilöt, joita ei voida korvata tai joiden seuraajien perehdyttäminen kestäisi viikkoja jopa kuukausia.
- HT (hyvin tärkeä) = Henkilöt, jotka pakottavassa tapauksessa voidaan koulutuksen jälkeen korvata toisilla samoihin tehtäviin pystyvillä henkilöillä.
- T (tärkeä) = Henkilöt, jotka voidaan pakottavassa tapauksessa korvata toisilla samoihin tehtäviin pystyvillä henkilöillä.

Toimenpiteet vapauttamispäätöksen jälkeen

Varaajan tulee ilmoittaa aluetoimiston päätöksestä varatuille henkilöille.

Varaajan tulee tarkistaa varauksensa yhden - kolmen vuoden välein ja aina, mikäli varaajan toimintamenetelmissä, organisaatiossa tai henkilöstössä tapahtuu huomattavia muutoksia.

Lomake

Lomake löytyy sivulta <http://www.puolustusvoimat.fi/asiointi/lomakkeet/> nimellä "Henkilöva-raus" ja on tässä ohjeessa näkyvillä seuraavalla sivulla.



Puolustusvoimat

Henkilövaraus

1 ()

Vastaanottaja ja osoite		Viimeisin rasti ruudussa osoittaa asiasisällön		Vastaanottajan merkinnät
		Asevelvollisuusasian tiedustelu	Hakemus vapauttamiseksi	
		Vastaus tiedusteluun	Lausunnonpyyntö	
		Ilmoitus vapauttamisesta	Lausunto	
		Esitys vapauttamisesta	Vapauttamispäätös	
Y-tunnus	Toimipaikkatunnus	Toimialaluokka		Lähetetään edelleen (minne)

Varausesityksen tekijä täyttää					Sotilasviranomaiset täyttävät					
Henkilötunnus 1	Sukunimi ja etunimet 2	Virka, toimi tai tehtävä sekä koulutus 3	Tärkeys 4	Vakinalainen asuinalue 5	Sotilasarvo 6	Aseryhmä Palkkelpik 7	Sotilaallinen erikoulutus 8	Kert.harj 9	Esitys 1) 10	Päätös 1) 11
1.										
2.										
3.										
4.										
5.										
6.										
7.										
8.										
9.										
10.										
11.										
1) Plus(+)-vapautetaan, Tyhjä () = ei vapauteta					Viimeinen muutospäivä					
Virasto, tuotantolaitos (vast)			Osoite				Nro ja päiväs			

X:n SEURAKUNTA / SEURAKUNTAYHTYMÄ

Kiinteistön nimi ja käyttötarkoitus	Osoite	Lämmitysjärjestelmä	Oma kaivo	Väestönsuoja	Turvallisuusjärjestelmä* ja järjestelmän hoitajan yhteystiedot

* Turvallisuusjärjestelmä:

R= rikosilmoitinjärjestelmä

P= paloilmoitinjärjestelmä, ilmoitus hätäkeskukseen

Pv= palovaroitin, ilmoitus vartiointiliikkeeseen

Pvp= palovaroitin, hälyttää vain paikan päällä

K= kameravalvonta

Järjestelmän hoitajan yhteystiedot laitetaan esimerkiksi palokuntaa varten.

